

**Interetnikai kapcsolatok vizsgálata a Partiumi
Keresztény Egyetem hallgatói körében**

jelige: cx12f7

Dolgozat lezárása: 2024.05.25

Tartalomjegyzék

1.Bevezető	2
2. A kutatás elméleti kerete	3
2.1. Etnicitás, etnikai klasszifikáció	3
2.2. Előítéletek és sztereotípiák	4
2.3. Rasszizmus	5
2.4. A kisebbség fogalma	6
2.5. Román-magyar viszonyok.....	7
2.6. Kulturális értékek szerepe a kisebbségi csoportok megítélésében.....	8
2.7. A romák megítélése.....	9
2.8. A zsidók megítélése	10
3.Módszertan	11
3.1. Dimenziók és kutatási célkitűzések.....	11
3.2. Hipotézisek.....	12
3.3. Célcsoport és minta	14
3.4. A kutatási eszköz és az adatelemzés módja	14
4. A kutatás bemutatása.....	15
4.1. A minta megoszlása	15
4.2. Etnikai-kulturális identitás	19
4.3. Társadalmi távolságtartás	23
4.4. Etnonimák értékelése	27
4.5. Társadalmi csoportok értékelése jelzőpárok mentén	30
5. Következtetések	35
6. Könyvészet	37
7. Ábrák jegyzéke.....	41
8. Táblázatok jegyzéke	41
9. Melléklet: kérdőív	42

1.Bevezető

Dolgozatomban az interetnikai kapcsolatok témakörén belül az etnikai- kulturális önmeghatározást és ehhez kapcsolódóan a különböző etnikai csoportokhoz való viszonyulásmódokat vizsgálom a Partiumi Keresztény Egyetem hallgatóinak körében, összesen négy dimenzió (etnikai-kulturális identitás, társadalmi távolságtartás, etnonimák értékelése, társadalmi csoportok értékelése) mentén.

A vizsgálatom tárgya egyrészt magában foglalja a romákkal, a zsidókkal és a fekete bőrszínűekkel fenntartott társadalmi távolságtartást. Másrészt a kutatás kiterjed az etnikai klasszifikációra is. Ezen belül az etnonimák értékelésére és bizonyos társadalmi csoportok jelzőpárok szerinti besorolására. További szempont még az alanyok etnikai-kulturális identitásának a meghatározása.

A kutatás nagyrészt feltáró -leíró jellegű, de az összefüggésvizsgálatok is fontos szerephez jutnak. A hipotéziseim az egyes társadalmi csoportokhoz való viszonyulásnak háttérváltozókkal, illetve kulturális értékekkel való kapcsolatára irányulnak. Kvantitatív megközelítést alkalmaztam, az online kérdőív 28 kérdést tartalmaz. A kényelmi mintavételből adódóan a minta nem reprezentatív a sokaságra. A célcsoport mérete körülbelül 800 fő. Az adatelemzéskor csak a teljes kitöltéseket vettem figyelembe (N=103). Az elemzési módszereket tekintve, leíró statisztikát, keresztábra- elemzést, varianciaanalízist, korrelációelemzést és faktoranalízist használtam.

A kutatás eredményeiből többek között azt tudtam meg, hogy a minta egésze magyar anyanyelvű és magyar etnikai identitású. Az általános kulturális értékek közül a család kiemelkedően fontos, a vallást és a politikát viszont kevésbé tartják az alanyok lényegesnek. Mind a Magyarországhoz, mind pedig a Romániához való kötődés mértéke alacsony. Továbbá az alanyok a vizsgált társadalmi csoportok közül a romákkal szemben a legelőítéletesebbek, például közeli családtagként 49,51%-uk nem fogadna el roma etnikumú személyt.

A témához kapcsolódó fogalmakat, elméleti modelleket és szekundér adatokat, az *A kutatás elméleti kerete* részben ismertetem, amely alapján megfogalmazott kutatási kérdéseket és hipotéziseket a *Módszertan* fejezetben mutatom be. Az eredményeket pedig az *A kutatás bemutatása* részben taglalom. A *Következtetések* egységben a korábban megfogalmazott kutatási kérdésekre fejtem ki válaszaimat a vizsgálat eredményei alapján.

2. A kutatás elméleti kerete

2.1. *Etnicitás, etnikai klasszifikáció*

A vizsgálatom tematikájára vonatkozóan az egyik legalapvetőbb fogalom az etnicitás, amely egy szociális- és kulturális kategória (Eriksen, 2004; Horváth, 2006b). Ennek alapja az, hogy egy bizonyos társadalmi csoport tagjai hisznek a közös leszármazásban (Weber és mtsai., 1978). Az etnikai csoportok hierarchikus viszonyba illeszkedhetnek egy adott társadalmon belül, így módon a csoportstátusz jelentős befolyást gyakorol az azt alkotó egyének életesélyeire (Horváth, 2006b). Egy egyénnek egy társadalmi csoportba való besorolását klasszifikációnak nevezzük. A klasszifikáció fogalma vonatkoztatható egy csoporthoz társított vélt vagy valós tulajdonságokra is (Bindorffer, 2006). Az etnikai klasszifikáció történhet önmeghatározás (autoidentifikáció) és mások általi besorolás (heteroidentifikáció) alapján. Az önmeghatározás esetében is közrejátszhatnak egyéb tényezők, például kívülállók számára észrevehető sajátosságok (nyelv, szokások, nevek), de ezek a szempontok inkább a heteroidentifikációban nyújtanak fogódzókat. Az etnikai identitás továbbá meghatározható additív (több etnikai kategórián keresztül), illetve diszjunktív (kizárólag egy kategória használatával) logika mentén (Horváth, 2006a).

Az etnikai csoportok megnevezését etnonimáknak nevezzük. A saját csoport neve az *autonima*, míg a másik (melynek az adott egyén nem tagja) csoport megnevezésére az *exonima* kategóriát használjuk. Az etnikai kategóriákat tekintve, ezek három szintbe rendeződnek: beszélhetünk szubetnikumokról (például sváb), etnikumokról (például német) és szupraetnikumokról (például germán). A kategóriák hierarchiája nem mindig egyértelmű. Olykor az etnonima elsősorban regionális identitást (például székely) fejez ki, továbbá problémát okozhat egy csoportnak egy tágabb kategóriába való besorolása (határidentitás-például csángók) (Horváth, 2006a). Egyes etnonimák, illetve más kategóriák melyeket egy társadalmi csoport megkülönböztetésére használnak, sértőek lehetnek az adott csoportra nézve. Egy nemrég készült nagy-britanniai kutatás eredményeiből kiindulva, a különböző etnikai kisebbségekhez tartozó interjúalanyok nem csupán az egyértelműen verbális agressziót tartalmazó szavakat (például *n-word*, *p-word*) találták számukra sértőnek, hanem a *BAME* (*Black, Asian, Minority Ethnic*), a *más* (*other*), és a *kisebbség* (*minority*) kategóriákat is, hiszen ezek mindegyike egyrészt a fehérek felsőbbrendűségét (*whiteness*) feltételező

világnézeten alapszik, másrészt a kategorizáció egyfajta skatulyának -sztereotip képnek- minősül mely a személyes identitás gyengüléséhez vezet (Parry és mtsai., 2022).

2.2. Előítéletek és sztereotípiák

A sztereotípiák képezik az előítéletek alapját (Horváth, 2006b). A sztereotípiák jelen esetben egy társadalmi csoportról, illetve annak tagjairól alkotott sablonos reprezentáció, melyet az előállítója a csoport minden tagjára igaznak vél, és a klasszifikáció/kategorizáció alapján működik (Aronson, 2008; Bindorffer, 2006). Egy kisebbségsszociológia tankönyvben a sztereotip gondolkodásnak -és ezáltal az előítéleteknek- fontos sajátosságaiként jelenik meg a túláltalánosítás (egy tulajdonságnak a csoport minden tagjára való vonatkoztatása), az asszimilációs hatás (a valóságképnek a sztereotípiához való alkalmazkodása) és az attribúciós hatás (a történések okának a másik csoportra való átruházása) (Horváth, 2006b). Bizonyos fókig mindenkire jellemző a sztereotipizálás (és mindenki valamennyire előítéletes), mely a társadalomban való eligazodást és a másokhoz való alkalmazkodást segíti (Aronson, 2008).

Az előítélet az egyén társadalmilag konstruált ismerethalmazának része, mely valamilyen megkérdőjelezhető ismeret biztosként való észlelésére vonatkozik. Az előítéletes gondolatok érzelmekkel telítettek, és csak látszólag ésszerűek. Ezen feltételezéseket az egyén szubjektív tapasztalatokon keresztül igazol (Allport és mtsai., 1999). Fontos tulajdonsága az előítéleteknek, hogy túláltalánosításon alapszik, és bár egyaránt jelölhet pozitív-, illetve negatív viszonyulást valamilyen társadalmi csoport irányába, de az előítéletekről általában negatív értelemben beszélhetünk (Aronson, 2008). Továbbá érdemes megjegyezni, hogy az előítélet alapja bármilyen tulajdonság (például a csoporttagok szemszíne, hajszíne) lehet (F. Lassú & Elekné Szarvas, 2000). Ezen ismeretek alapján csoportok különböztethetők meg, melyekhez való tartozás önmagában is ellentétet válthat ki egymás között (csoportközi konfliktus- intergroup conflict) (Tajfel, 1981; Tajfel & Turner, 1979).

Az előítéleteknek különböző fokozatairól beszélhetünk. A legenyhébb a *verbalitás szintje*, ezt követi a *távolságtartás/elzárkózás*, majd a *tettlelesség szintjei*, a legfelsőbb fokozata az előítéleteknek a *genocídium (népirtás)* (Horváth, 2006b). A genocídium sem mondható ritka jelenségnek, melyet sok esetben politikai konfliktusok idéznek elő (Mpofu, 2022).

Egy tanulmány (F. Lassú & Elekné Szarvas, 2000) összegzi az előítéletekre vonatkozó klasszikus és modern elméleteket.

Eszerint a klasszikus megközelítések az előítéletek forrására összpontosítanak (F. Lassú & Elekné Szarvas, 2000). Ezen megközelítés szerint az előítéletek visszavezethető

például különböző személyiségtípusokra (Adorno, 1980), gazdasági- és politikai versengésre (Dollard, 1938), vagy az emberi gondolkodás sajátosságaira (Tajfel, 1980). A szakirodalom továbbá megemlíti többek között a kondicionálást (szociális tanuláselméletek) és a bűnbakképzést, mint klasszikus elméleteket az előítéletességre vonatkozóan (Aronson, 2008; Csepeli, 1980; F. Lassú & Elekné Szarvas, 2000).

Ezzel szemben a modern megközelítések az emberi emlékezetben jelen lévő információk konfrontálódásával magyarázzák az előítéletességet (F. Lassú & Elekné Szarvas, 2000). Ide tartozik például az averzív rasszizmus elmélete (Hodson és mtsai., 2004).

2.3. Rasszizmus

Az előítéletességnek -és a klasszifikációnak- egy változata a rasszizmus, (Garner, 2017; Giddens, 2005) mely fenotipikus jegyeknek emberi tulajdonságokkal való társításán alapszik. Az így képzett kategóriák csupán fiziológiai sajátosságaik alapján nehezen lennének elkülöníthetőek. A *fajok/rasszok* társadalmi felépítési gyakorlatok által különülnek el. A faj biológiai értelemben egy kategóriarendszer megnevezése, mely állatok olyan csoportját jelöli, amelynek hím és nőstény egyedei egymással szaporodóképesek (Horváth, 2006b). A terminus átemelése a társas viszonyok dimenziójába logikai csúsztatást eredményez, hisz az emberiségen belül- ilyen minőségben- értelmezhetetlen a fajok pluralitása (Andorka, 2006a). Ehelyett a rasszista közbeszédben- némileg tévesen- a *faj* szót az előbbtől merőben eltérő jelentéstartalommal ruházzák fel. Ebben az értelmezésben a fogalom az emberek közötti fizikai ismérveket (például bőrszín) és az ehhez hozzájáruló kulturális különbségeket jelöli (például öltözködési normák) (Andorka, 2006; Horváth, 2006b). A manapság aktuálisabb *új rasszizmus* felfogása az egyes rasszok alá- és fölérendeltségi viszonyát nem biológiai, hanem a kulturális sajátosságokra vezeti vissza (Lentin & Titley, 2011). A fekete bőrszínűek (vagy a romák) -eszerint a felfogás szerint- nem a bőrszínük vagy egyéb testi jellemzőik miatt számítanak a többségi társadalomhoz képest alsóbbrendűnek, hanem eltérő szubkultúrájuk miatt (Kozáry, 2013).

A bőrszín meghatározó erővel bír az egyéneknek/csoportoknak egy rasszhoz való besorolásában, ugyanakkor bizonyos esetekben az etnikai besorolásnak is fontos kritériuma lehet, hiszen egy adott területi egységen belül különböző etnikumhoz különböző rasszok (mint ahogy különböző nyelvek vagy vallások) tartozhatnak (Giddens, 2005).

Ehhez kapcsolódóan, például Dél-Afrikában is megtalálhatóak többek között a fehérek (európai származású etnikai csoportok), a feketék (afrikai származású etnikai csoportok), és az ázsiaiak is mint külön rassz (Statista, 2022). Az apartheid idején a fehér

bőrszínű lakosság, mely hozzávetőlegesen 13 százalékát jelentette Dél-Afrika népességének, domináns pozícióban helyezkedett el a színesbőrű populációhoz képest. A nem fehérek jogait korlátozták (intézményes rasszizmus), továbbá faji szegregáció (elkülönítés) lépett életbe. Jelentős volt még a fekete bőrszínűekkel végzett kényszermunka, ezen kívül jellemző volt körükben a munkanélküliség, az írástudatlanság és a szegénység magas aránya is (Giddens, 2005). Európában viszont nem jelentős a fekete bőrszínűek aránya (European Union Agency for Fundamental Rights, 2017).

Az Egyesült Államokban is számottevő a fekete bőrszínűek száma. Legtöbbjük azoktól a rabszolgasorsba kényszerítettektől származik, akiket a XIII.-XIV. századokban telepítettek be Afrikából Észak-Amerikába. Így az afroamerikaiak helyzete, még ha eltérő formájában is, de még mindig összekapcsolódott a rabszolgaság fogalmával, hiszen számos rendelkezés korlátozta jogaikat (például a fehérekkel való házasság tilalma, a fekete gyerekek oktatásban való részvételének korlátozása). A jogi korlátozottságok későbbi eltörlésének ellenére a fekete bőrszínűekkel szembeni hátrányos megkülönböztetés még mindig komoly problémát okoz (Parry és mtsai., 2022). Hátrányos helyzetük a történelem folyamán többek között a következő kritériumokban mutatkozott meg: átlaghoz képest alacsonyabb élettartam, szegénység és a devianciák egyes formáinak (drogfogyasztás, drogkereskedelem, erőszak, bandaháborúk, fiatalkorú bűnözés, börtön- és halálbüntetés) magas előfordulása (Omi & Winant, 2014; Russel és mtsai., 1993)

2.4. A kisebbség fogalma

A kisebbségi csoportokhoz való tartozás tehát egy *társadalmi egyenlőtlenségi viszonyt* (hátrányos helyzet) feltételez (Péter, 2009). A kisebbségi léttel járó hátrányok a társadalmi egyenlőtlenség megnyilvánulásai, melyek visszahatnak egymásra és újratermelődnek (például az alacsony iskolai végzettség és szegénység kapcsolata) (Bourdieu, 1986). A kisebbség fogalma alatt egy olyan csoportot értünk, amely egyrészt bizonyos- például faji, etnikai, vallási- értelemben *különbözik* a többségtől, másrészt helyzetük *alárendelt* más, dominánsabb csoportokhoz képest, tehát a többségi társadalomhoz viszonyítva kevesebb esélye van érdekei érvényesítésére, és a különböző erőforrásokhoz való hozzáférésre (Horváth, 2006b; N. Rózsa, 2018). Ez gyakran számbeli kisebbséggel is jár, de nem minden esetben (N. Rózsa, 2018; Péter, 2009). Továbbá a kisebbségi csoportok kategorizálása esetében fontos szempont lehet a tagok csoporthoz való kötődésének a megléte és a kisebbségként való elismertetés igénye is (N. Rózsa, 2018).

Romániában a 2011-es népszámlálási adatok alapján a következő etnikai kisebbségek létszáma számít jelentősnek: magyarok (6,5%), románok (3,3%), németek (0,2%) (Institutul Național de Statistică, 2011). Ezen etnikai kisebbségek közül leginkább a románokkal szemben előítéletesek az emberek, de bizonyos szempontok szerint a magyarokkal ennél jobban. Egy Romániában végzett kutatás szerint a válaszolók kevésbé fogadnának el magyart, mint román szomszédjukként (INSHR, 2021). Kisebbségi csoportok között gyakran említik a zsidókat és a muszlimokat (EVS, 2020, 2022; INSHR, 2021) mint vallási kisebbségeket (Kovacs, 1993; N. Rózsa, 2018). A zsidó etnonima viszont elsősorban etnikai kisebbség jelölésére használatos, gyakran egy másik etnikai kategória mellett (például magyar zsidó) (Braham, 1977; Kovacs, 1993; McCagg, 1992; Rothkirchen, 1979).

Továbbá sokszor említik a nőket is kisebbségi csoportként, többek között a sport, az oktatás vagy a munkaerőpiac területén (Ladancsik & Maszlag, 2020; Lendák-Kabók, 2015; Péter, 2009).

2.5. Román-magyar viszonyok

Jelentős magyar kisebbség (körülbelül 6,5%) él Romániában (Institutul Național de Statistică, 2011), ennek körülbelül 99%-a a tágabb értelemben vett Erdély területén, de kisebb számban élnek magyarok Bukarestben és a Regátban (Moldva és Havasalföld) is (T. Kiss, 2017). Az erdélyi magyaroknak egy jelentős része a székely szubetnikumhoz tartozik. Ők leginkább három erdélyi (Hargita, Kovászna, Maros) megyében élnek. A felekezeti hovatartozás szorosan kapcsolódik az etnikai hovatartozáshoz. Hagyományosan az ortodox felekezethez a román, a lutheránushoz a német, az unitáriushoz és a kálvinistához a magyar, a római katolikushoz a német és a magyar etnikum társul. Ez a vallási -etnikai megoszlás részben a jelenkorban is érvényes, de Erdély önállósága idején nyilvánvalóbb volt. Ennek bizonyítéka az 1568-as tordai ediktum, amely azt a négy vallást -római katolikus, kálvinista, lutheránus, unitárius- ismerte el, amelyek Erdély kiváltságos nemzetiségeihez -magyar, székely, szász- társultak. A románok abban az időben megtűrt nemzetnek számítottak Erdélyben, ezért az ő vallásuk, az ortodox nem volt elismert (Russel és mtsai., 1993).

A két nemzet között konfliktusra ad okot az, hogy Erdély keletkezésével kapcsolatban a kétféle magyarázat összeegyeztethetetlen. A román változat szerint Erdélyben a dákok éltek, akiket miután a rómaiak legyőztek, rómaiakkal keveredtek, és a két nép egyesüléséből származnak a románok. A magyar változat szerint a Magyar Királyság terjeszkedése során a magyarok foglalták el Erdélyt, amikor ott még csak néhány szláv törzs élt. Eszerint a románok csak azután telepedtek le Erdélyben, miután a szászokat és a svábokat a magyarok

betelepítették Erdélybe. További konfliktusokat idézett elő a két nép között az 1848-as forradalom és a két világháború, de ebben a tekintetben a legjelentősebb az 1920-as trianoni békeszerződés volt (Russel és mtsai., 1993). Ezt lezáróan Románia nagyobb területtel gazdagodott, mint amennyi Magyarországnak maradt. Magyarország összesen 71,4%-át veszítette el. Románián kívül Ausztria, Csehszlovákia, Jugoszlávia is kapott az elveszített területekből. Az I. világháborúból szintén legyőzötként kikerülő Németország csak 13%-át veszítette el Versailles-i békeszerződést követően (Chaszar, 1982; Galántai, 1992). A II. világháborút követően a Romániában bevezetett sztálinista rendszer politikáját úgy a magyarok, mint a románok elszenveték, de a magyarok körében a románokhoz képest magasabb volt a lettartóztatottak és a kényszermunkára ítélték aránya, illetve a Magyarországgal való kapcsolattartás is nehézkessé vált. A Ceaușescu-rezsim idején sem volt kedvező a kisebbségek (magyar, szerb, német, zsidó) helyzete, hiszen számos korlátozás volt érvényben (névválasztás korlátozása, bizonyos munkahelyi pozíciókból való eltávolítás) (Osváth, 2003; Russel és mtsai., 1993). Többek között a magyarok szempontjából kedvezőtlenül alakuló történelmi események is okozhatják azt, hogy a magyar kultúrára - kutatások alapján- jellemző a pesszimizmus (Malota & Gyulavári, 2015; Zonda, 1998). Egy korábbi, magyar anyanyelvű egyetemisták körében végzett kutatás eredményei szerint az alanyok, bár a többség román állampolgár, és Romániában is rendelkezik állandó lakhellyel, továbbá elismerik, hogy a romániai magyarok -mint társadalmi csoport- a román nemzet részét képezik, viszont saját magukat nem tartják a román nemzet részének. Szinte kizárólag magyarként határozzák meg önmagukat, esetenként a regionális identitásukat is kiemelve (Veres, 2017).

2.6. Kulturális értékek szerepe a kisebbségi csoportok megítélésében

Másodelemzést (leíró statisztikai számítások és összefüggésvizsgálatok) végeztem egy romániai magyarok körében végzett kutatás adatbázisán. Az eredmények alapján a cigányság jelenléte a legzavaróbb a vizsgált etnikai csoportok közül, a szomszédságban való jelenlétük a megkérdezettek 50,42%-át zavarja. Ennél jobban aggasztja őket az alkoholisták (60,04%) és a drogfüggők (63,54%) jelenléte. A vallási kisebbségeket tekintve, a zsidók jelenléte az alanyok 28,61%-át, a muszlimoké pedig 43,24%-át zavarja. Más rassz esetében ez az arány 37,93%. A melegekkel kapcsolatban pedig 46,51%. A romákkal szembeni előítéletességet csökkenti a vallásosság. A zsidókkal szemben viszont a vallás fontossága növeli a távolságtartást. A földrajzi egységeket tekintve, leginkább a szűkebb körhöz (város, környék) ragaszkodnak az alanyok, és a bővebbhez (Európa, emberiség) kevésbé. Az alapvető értékek közül a család

kiemelkedően fontos, ezt követi a vallás és a munka. A barátok a szabadidőhöz hasonlóan kevésbé fontos, és a politika fontossága számottevően alacsony (EVS, 2020).

2.7. A romák megítélése

Amint már korábban is említettem, a romák jelentős kisebbségnek (3,3%) számítanak Romániában (Institutul Național de Statistică, 2011), és velük szemben a legelőítéletesebbek az ország etnikumai közül (EVS, 2020; INSHR, 2021). Származásukat tekintve, Észak-Indiából vándoroltak Európába. Sajátos életmódjuk miatt nem sikerült teljes mértékben alkalmazkodniuk az éppen aktuális -kezdetben feudalista, később kapitalista, illetve szocialista- társadalmi rendszerhez. A valláshoz való tartozásban kényelmi szempontok játszottak főszerepet. Tehát az adott területen domináns nemzet vagy etnikai csoport vallását vették fel. A kelet-európai romák történetére jellemző volt a kirekesztettség, az üldöztetés és a diszkrimináció egyéb formái is. A nácik által kivégzett személyek között is jelentős volt a romák száma (Russel és mtsai., 1993). Esetükben is beszélhetünk rasszizmusról, hiszen sajátos fizikai jellemzőkkel (például barna bőr, sötét szemek, sötét haj) rendelkeznek, melyhez a középosztálybeli értékekhez képest eltérő szubkultúra társul (Kozáry, 2013). A Kelet-európai roma lakosság általános jellemzői: a lemaradás -melyben a diszkrimináció is közrejátszik- az oktatás és a munkaerőpiac területén, a szegénység, továbbá a magas gyerekszám és a többségi társadalomhoz képest alacsonyabb élettartam (Papp, 2010; G. Pásztor, 2017; Pásztor R., 2015; Russel és mtsai., 1993)

Korábban végeztem egy kutatást a romák és nem romák viszonyáról két olyan érmelléki településre (egy vidéki és egy városi) vonatkozóan, melyeken egyaránt jelentős a romák létszáma (Erdélystat, 2022a, 2022b). Ennek keretében készítettem interjút a két település polgármesterével. Az interjúk alapján arra a következtetésre jutottam, hogy a vidéki településen jellemzőbb a romákkal szembeni hátrányos megkülönböztetés, a különféle devianciák a romák körében, és általánosságban rosszabb életkörülmények között élnek, mint a városi település esetében (C. B, 2021, 2022; B. H, 2022). Az interjúk alapján a hátrányos helyzet kialakulásában közrejátszik a családi normarendszer különbözősége a többségi társadalomhoz képest (a szülő nem támogatja gyermeke továbbtanulását, mert nem látja értelmét) (C. B, 2021), a külső segítség elutasítása, illetve a munkalehetőségek korlátozottsága a negatív diszkrimináció miatt (B. H, 2022). Mindkét esetben a többség magyarnak és magyar anyanyelvűnek tartja magát, a városi település esetében jellemzőbb az etnikai identitás pluralitása (Ladancsik & Maszlag, 2020; Papp, 2010; Pásztor R., 2015) és a romani nyelv használata (a román és a magyar mellett), míg a magyar anyanyelvű romák

elsősorban magyarnak tartják magukat. Érdekes továbbá, hogy a vidéki települést tekintve, a romák jobban ragaszkodnak a településükhöz (immigráció jellemzőbb), mint a városi település (emigráció jellemzőbb) esetében, a relatíve rosszabb helyzetük ellenére is (C. B, 2021, 2022; B. H, 2022).

2.8. A zsidók megítélése

A zsidóság is számottevő kisebbségnek számított a két világháború között Romániában és Magyarországon is. A zsidók vallási- illetve etnikai kisebbségnek számítottak. Esetükben a vallás jelentette etnikai identitásuk alapját. Ugyanakkor a többség nem számított nemzeti kisebbségnek, mivel az adott országban domináns nemzeti identitással azonosult (Andorka, 2006; Iancu, 2018). A második világháború idején a náci uralom alatti genocídium és az erőszakos deportálások következményeként csökkent a létszámuk. Továbbá a sztálinizmus antiszemita politikáját is elszenvedték (Rotman, 2018; Russel és mtsai., 1993; Szabó, 2018). Esetükben jellemző az átlagosnál kedvezőbb anyagi helyzet, előnyösebb társadalmi pozíció és magasabb iskolai végzettség (Andorka, 2006; Iancu, 2018; Kiss I. M., 2013; Rotman, 2018; Szabó, 2018). Vizsgálatok során többek között az alábbi jellemzőkkel illették őket az alanyok: nagyravágyó, értelmes, aprólékos, művelt, ravasz, nyomuló, eltökélt, kapzsi, vallásához túlságosan ragaszkodó, nem szeretetre méltó, jellemtelen, nem szép (Adorno, 1980; Kovacs, 1993; Tajfel, 1980). Továbbá a zsidók esetében is (interjúalanyok elmondása alapján) észrevehetőek bizonyos külső megkülönböztetőjegyek. Többek között az alábbiak: gubancos haj, nagy orr, karakteres arcvonások, vastag ajkak (Tajfel, 1980). A zsidókkal szembeni előítéletes viszonyulás napjainkban nem számít különösebben jelentősnek sem Romániában, sem Magyarországon, viszont kapcsolatba hozható a vallás -mint kulturális érték- fontosságával (EVS, 2020, 2022; INSHR, 2021; Kiss I. M., 2013; Veres, 2017).

3.Módszertan

3.1. Dimenziók és kutatási célkitűzések

Az interetnikai kapcsolatokat az etnikai- kulturális identitás, a társadalmi távolság és az etnikai (illetve rassziális) klasszifikáció fogalmaival konceptualizáltam. Az etnikai klasszifikáció további két dimenzióra oszlik, az etnonimák értékelésére és a társadalmi csoportok jelzőpárok szerinti besorolására. E három kulcsfogalom képezi az interetnikai kapcsolatok négy dimenzióját. A továbbiakban a kutatási célkitűzéseket fogom ismertetni, egyúttal azt is részletezem, hogy mit értek az egyes dimenziók alatt.

A kutatásom egyik célkitűzése az alanyok (a Partiumi Keresztény Egyetem alap- és mesterszakos hallgatói) etnikai -kulturális identitásának a meghatározása. Ez -jelen meghatározás szerint- magában foglalja az etnikai autoidentifikációt, a nyelvi identitást, a felekezeti hovatartozást, a vallásosságot, a földrajzi- társadalmi egységekhez való kötődést, illetve az alanyok általános kulturális értékrendszerét is.

További fontos célom megismerni az alanyok és különböző kisebbségi csoportok között jelen lévő társadalmi távolságot. A társadalmi távolság az adott társadalmi csoporthoz tartozó egyénnek különböző társadalmi státusokban- turista az országban, honfitárs/ az ország állampolgára, munkatárs/ egyetemi csoporttárs, szomszéd, közeli barát, közeli családtag- való elfogadásán alapszik. Ezen belül a romákkal, a zsidókkal és a fekete bőrszínűekkel fenntartott társadalmi távolság megismerésére törekszem. Mindhárom csoportra vonatkoztatható az etnikumköziség, hisz etnicitásuk néhány kivételtől eltekintve- vélhetően eltér az alanyokétól (Veres, 2017). A vizsgált csoportok közül a *fekeete bőrszínűek* több etnikai -de azonos rasszhoz tartozó- társadalmi csoport közös megnevezése (Parry és mtsai., 2022; Statista, 2022). A *zsidó* kategória egyaránt vonatkoztatható vallási, etnikai, és nemzeti kisebbségre (INSHR, 2021). A romák esetében pedig a kulturális különbségeken van a hangsúly, így ők elsősorban etnikai kisebbségnek számítanak (Ladancsik & Maszlag, 2020).

Ezenkívül a kutatás foglalkozik az etnikai klasszifikációval is, ezt két dimenzió alapján vizsgálom. Ez némileg kiterjed a rassziális klasszifikációra is (Omi & Winant, 2014), hisz a *fekeete bőrszínűeket* mint rasszt vizsgálom, de egyszerűsítésképpen esetükben is az *etnikai klasszifikáció* fogalmát használom. Az első dimenzió a különböző etnonimák értékelésére vonatkozik aszerint, hogy azokat az alanyok mennyire tartják sértőnek. Ezek közül néhány használható nem csak etnikai- hanem bármilyen társadalmi csoport megnevezésére is (Parry és mtsai., 2022). Ilyenek a vizsgálatban a *kisebbség*, a *mások* és az *ezek*. Van továbbá két -offenzívnek minősülő- etnikai kategória, melyek a románokra és a

magyarokra vonatkozónak: a *bozgor* és az *oláh* (Osváth, 2003). A többi etnonima az előző pontban már említett társadalmi csoportokra vonatkozik. Ezek a kategóriák egy része szintén általánosan sértőnek számít, ilyen a *feka* és a *nigger* (vagy ezek angol megfelelője), viszont külső szemmel semlegesnek tartott kategóriák is sértőek lehetnek egyesek számára (Parry és mtsai., 2022). A vizsgálatban használt többi etnonima a következő: *fekete*, *néger*, *zsidó*, *zsidány*, *izraelita*, *cigó*, *cigány*, *roma*. Ez az eredeti elgondolásom szerinti csoportosítás, a vizsgált kategóriákat később faktoranalízis segítségével máshogy csoportosítottam.

Az etnikai klasszifikáció másik dimenziója a korábban már említett társadalmi csoportok jelzőpárok szerinti besorolása. Ezen belül arra voltam kíváncsi, hogy az alanyok a két ellentétes jelző közül hova sorolnák a *romákat*, *fekete bőrszínűeket*, *zsidókat*, *románokat*, *magyarokat*. A vizsgált ellentétpárok a következők: *szegények* -*gazdagok*, *boldogtalanok* -*boldogok*, *tisztességtelenek* -*tisztességesek*, *dologtalanok* -*dolgosak*, *ápolatlanok* -*ápoltak*, *műveletlenek* -*műveltek*.

Bár a kutatás elsődlegesen feltáró -leíró jellegű, de a kutatási célkitűzések kiterjednek az összefüggésvizsgálatokra is. Ezen belül a következő összefüggésekre voltam kíváncsi: Romániához való kötődés hatása a románok jelzőpárok szerinti megítélésére, a településtípus kapcsolata a romákkal való társadalmi távolsággal, a vallásosság és a zsidókkal való társadalmi távolságtartás viszonya, illetve a nem hatása a vizsgált etnonimák értékelésére. Ezekre vonatkozóan négy hipotézist fogalmaztam meg a szakirodalom és a korábbi kutatásaim alapján, melyeket a következő alfejezetben ismertetek.

3.2. Hipotézisek

H1. A vidéki településen lakók nagyobb távolságot tartanak a romáktól, mint a városi településen lakók. (keresztábra-elemzés)

A hipotézisem egy korábbi kutatásomból indul ki, melynek eredményei alapján arra következtetek, hogy a vidéki településen lakók előítéletesebben viszonyulnak a romákhoz, és emellett a romák társadalmi helyzete is rosszabb (C. B, 2021, 2022; B. H, 2022). Tekintve, hogy mindkét településen jelentős a romák aránya (Erdélystat, 2022a, 2022b), így azt feltételezem, hogy a romákkal való közelség a távolságtartás vágyát váltja ki. Egy település vidékies jellegéhez viszont nyitottság társulhat, tekintve, hogy a vidéki társadalmakban nagyobb szerepet töltenek be az elsődleges csoportok (Andorka, 2006; Giddens, 2005). Ezzel összhangban egy másik kutatásom eredményei alapján a vidéki alanyok közül nagyobb arányban beszéltek korábban közösségi platformon keresztül olyan személlyel, akit előzőleg nem ismertek (Szerző, 2022) . Az előbbieket alapján tehát azt feltételezem, hogy a távolság -

akár földrajzi értelemben, akár az ismeretség mértékére vonatkozóan- a közeledés, míg a közelség az eltávolodás szándékát eredményezi.

H2. A vallás fontossága növeli a zsidókkal való társadalmi távolságtartást (kereszttábla-elemzés)

A zsidók vallási kisebbségnek számítottak eredetileg, de a zsidó etnonima vonatkozatható etnikai kisebbségekre is (INSHR, 2021; Kiss I. M., 2013; Russel és mtsai., 1993). Az etnikai identításban viszont hangsúlyos elem a vallás. Ezért azt feltételezem, hogy a vallás fontossága befolyásolja a zsidókkal való társadalmi távolságtartást, hiszen feltételezhetően a célcsoport tagjai keresztény felekezetekhez tartoznak, amelyhez képest a zsidó tanítás lényegesen különbözik (Kiss I. M., 2013; Veres, 2017). Továbbá egy romániai magyarokra vonatkozó kutatás adatbázisán végzett másodelemzésem eredményei alapján a vallás fontossága összefüggést mutat azzal, hogy az egyén elfogadna-e szomszédjának zsidó etnikumú személyt (EVS, 2020). Egy korábbi kutatás szerint is összefügg a zsidókkal való távolságtartás és a vallás fontossága (Kiss I. M., 2013).

H3. Feltételezem, hogy a nők a férfiakhoz viszonyítva sértőbbnek találják a különböző etnonimákat. (faktoranalízis, ANOVA)

Ez a hipotézisem egy kutatásból indul ki, melynek keretében különböző etnikai kisebbségekhez tartozó focista nőket kérdeztek meg. A kutatásban részt vevők nem csupán a kifejezetten sértő etnonimákat találták elfogadhatatlannak, hanem a semlegesebbnek minősülő *más*, illetve *kisebbség* kategóriákat is. A tanulmány ennek magyarázatában kiemeli úgy a nemi-, mint az etnikai kisebbségi jelleget, amely fokozottan érvényes a sport területén (Parry és mtsai., 2022). Továbbá több mű is kiemeli, hogy a nőket is sokszor említik kisebbségi csoportként, hiszen esetükben is jelentős a szterotip gondolkodásmódból és a nemi szocializációból fakadó korlátozottság (Aronson, 2008; Péter, 2009). Egy tanulmány továbbá kiemeli az etnikai kisebbségekhez tartozó nők hátrányát az oktatásban, illetve a munkaerőpiacon is (például alacsonyabb presztízzsel vagy anyagi megbecsüléssel járó szakmák kitanulása) (Lendák-Kabók, 2015).

H4. Feltételezem, hogy akik jobban kötődnek Romániához, hajlamosabbak pozitív tulajdonságokat vonatkoztatni a románokra, mint akik kevésbé (korrelációelemzés)

A hipotézisem egy elméleten alapszik, miszerint az emberek pozitívabb képet alakítanak ki a saját csoportjukról (ingroup) mint a csoporton kívüliekről (outgroup) (Tajfel & Turner, 1979). A *saját csoport* elkülönülhet a *csoporton kívüliektől* egyebek mellett az etnicitás (vagy szubetnicitás) mentén, viszont meghatározható területi alapon is (Horváth,

2006b). Esetünkben a csoport-hovatartozás köthető többek között Romániához, hiszen a megkérdezettek Romániában tanulnak -és egy korábbi romániai magyar anyanyelvű egyetemisták körében végzett kutatásra alapozva- feltehetőleg a többség Romániában lakik, illetve román állampolgár. Ezzel együtt az etnikai identitásuk magyar (Veres, 2017). A két nemzet között kialakult konfliktusok is részben területi alapokra vezethetők vissza (Russel és mtsai., 1993), melyeknek hatásai Románia etnikumaira vonatkozóan érezhetőek napjainkban is (INSHR, 2021). Erre alapozva, feltételezésem szerint döntő tényező lehet a Romániához való kötődés a románok -többségi etnikum- megítélését tekintve.

3.3. Célcsoport és minta

A kutatás célcsoportja a Partiumi Keresztény Egyetem alap- és mesterszakos hallgatói. A tanárok számára hozzáférhető statisztikák szerint 799 hallgató tanul az egyetemen, viszont ez az adatbázis nem publikus. A mérőeszközt minden diáknak továbbíttattam, ebből 103 teljes kitöltés gyűlt össze. A célcsoport mérete miatt a véletlenszerű kiválasztás nehezen megvalósítható, a teljes körű lekérdezés pedig nem valósult meg, így a mintavételi eljárás szubjektív, amiből az következik, hogy a minta nem reprezentatív a teljes sokaságra nézve.

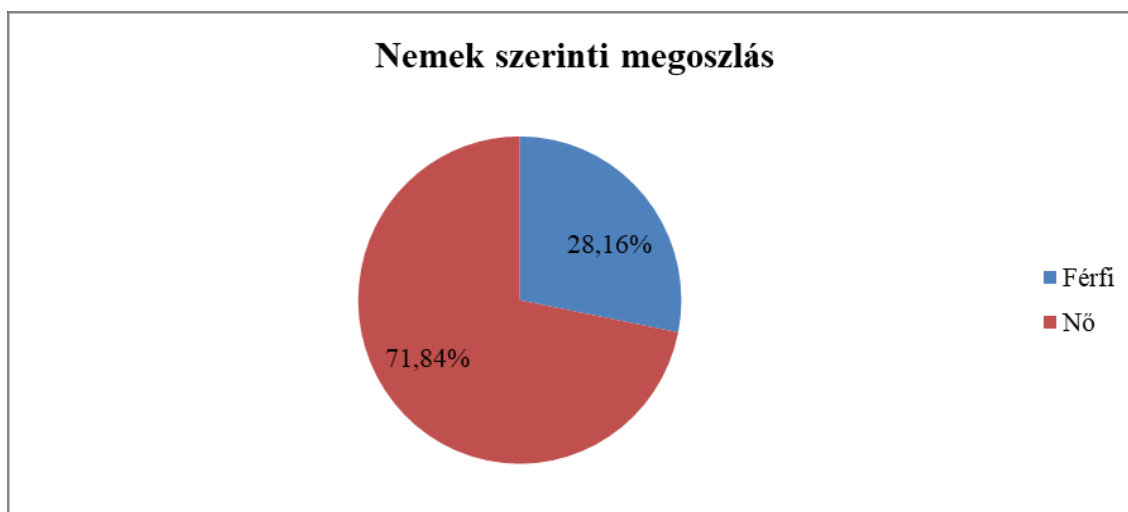
3.4. A kutatási eszköz és az adatelemzés módja

Kvantitatív kutatásom során online kérdőívet használtam, melyet a LimeSurvey kérdőívszerkesztő programban készítettem, és 28 kérdést tartalmaz. Ezek négy kérdésblokkba tartoznak, melyek a következők: *Általános adatok*, *Személyes identitás*, *Interetnikai kapcsolatok*. A kérdőívet első lépésként a tanszéki titkárságoknak továbbíttattam e-mailben, majd a titkárok szintén e-mailen keresztül küldték ki a diákoknak. A továbbiakban a Facebook Messenger segítségével osztottam meg a kérdőív linkjét a Partiumi Keresztény Egyetemen tanuló Facebook ismerőseim körében, illetve PKE-s Facebook Messenger csoportokban. Az adatelemzést a PSPP adatelemző programban végeztem, a diagramokat és táblázatokat pedig Microsoft Excelben készítettem. Az adatelemzési eljárásokat tekintve, leíró statisztikát, keresztábra -elemzést, varianciaanalízist, korrelációelemzést és faktoranalízist használtam.

4. A kutatás bemutatása

4.1. A minta megoszlása

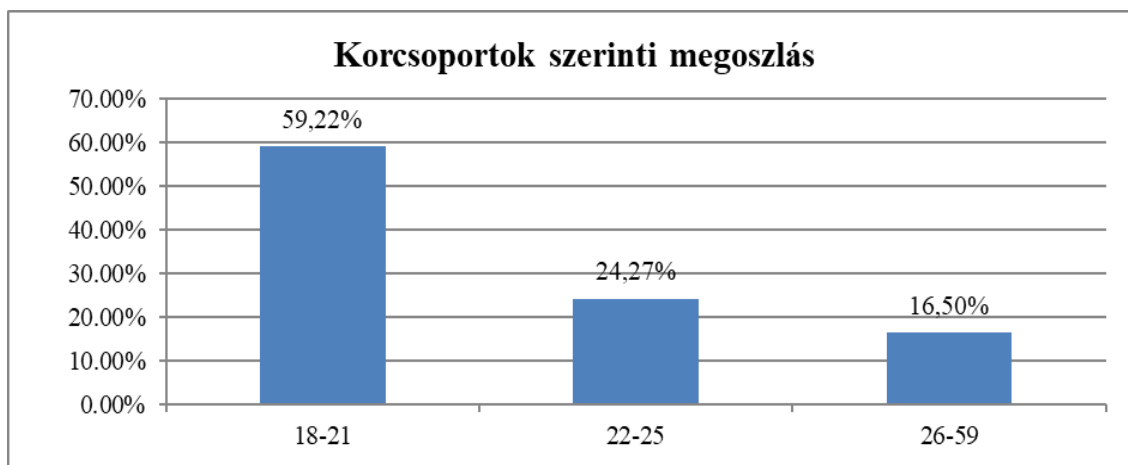
A kutatás során 103 teljes- és 31 részleges kitöltés gyűlt össze. Az elemzésekbe viszont csak a teljes kitöltéseket vontam be. Ezért az esetszám minden táblázat és diagram esetében 103, kivéve a feltételes kérdésekre adott válaszokra vonatkozóknál. Az adatok elemzésénél minden esetben az érvényes relatív gyakoriságot vettem figyelembe.

1. ábra. A minta nemek szerinti megoszlása (N=103)

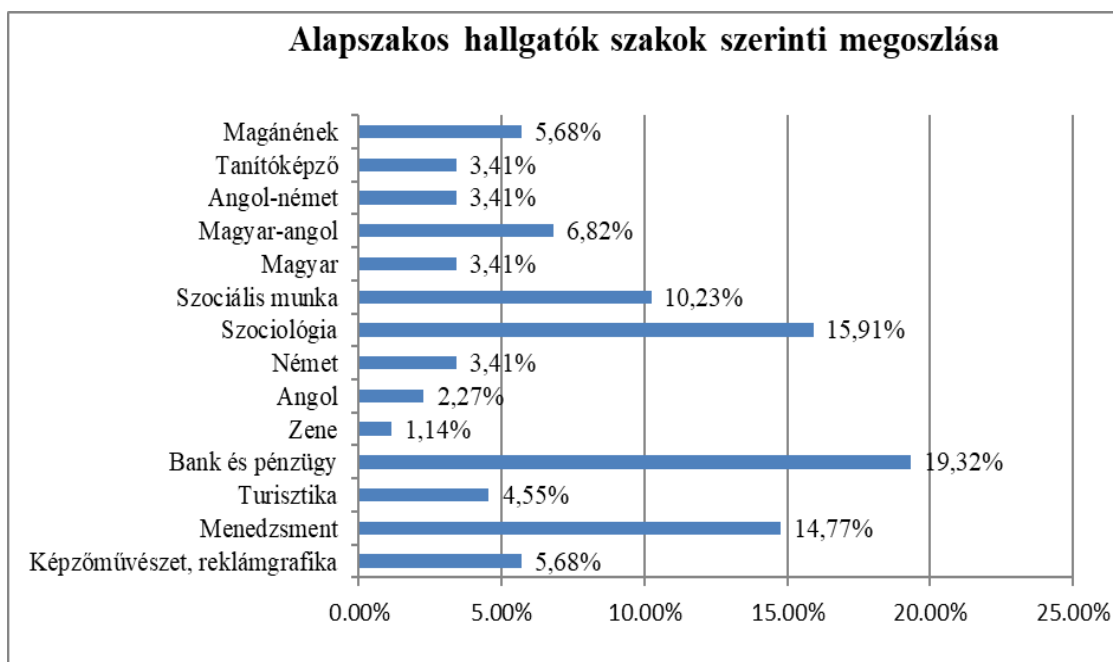
A mintában jelentősebb a nők (71,84%) aránya a férfiakhoz (28, 16%) képest. Ennek háttérében állhat az egyetem által felkínált szakok jellege. Egy korábbi, magyar kisebbségi etnikumú egyetemistákra vonatkozó tanulmány eredményei alapján a nők többségben vannak többek között a bölcsész, a közgazdasági, a pedagógiai, a művészeti és társadalomtudományi szakokon (Lendák-Kabók, 2015).

Az életkor szerinti megoszlást tekintve elmondható, hogy az alanyok átlagéletkora 23, 83 év. Ezzel együtt a szórás értéke elég magas (szórás =8,07), hiszen jelentős a korkülönbség az alanyok között. A mintában 3 alany 18 éves (legalacsonyabb életkor), 1 alany pedig 59 éves (legmagasabb életkor). Az életkor szerinti megoszlás módusza a 20 évesek kategóriája, ehhez a minta 22,33%-a tartozik. Továbbá jelentősnek mondhatóak a 19 évesek (18,45%) és a 21 (15,53%) évesek kategóriái is.

2. ábra. A minta megoszlása korcsoporthoz szerinti (N=103)

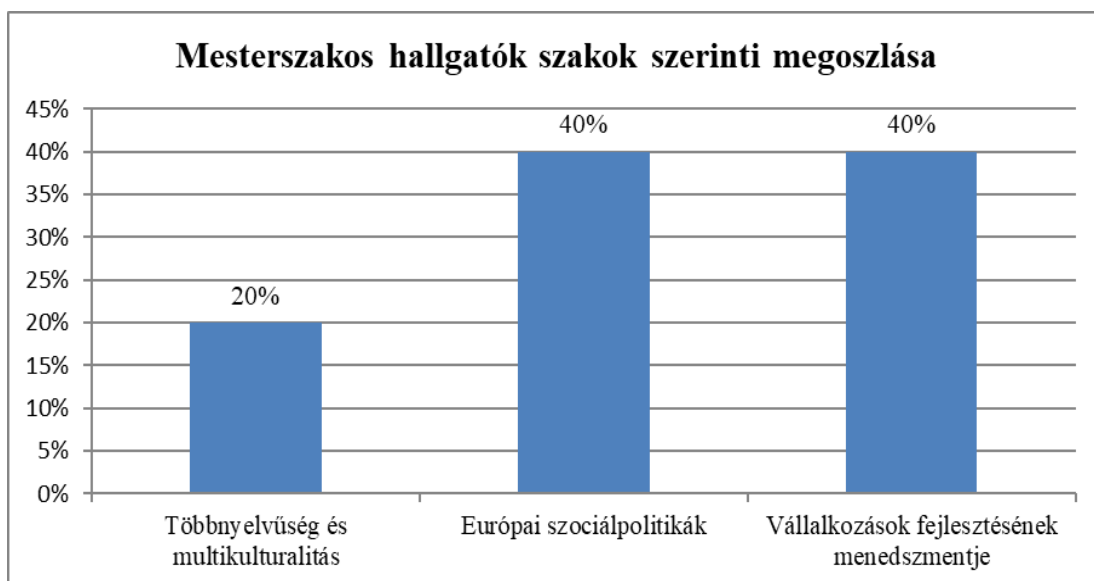
Az életkor szerinti megoszlás ábrázolásánál csoportosítást alkalmaztam. A legfiatalabb (18-21 év) kategóriába a minta több, mint fele, (59,22%) tartozik, a 22-25 évesek közé 24,27% és az alanyok 16,50%-a 26-59 év közötti. Nem meglepő, hogy a 18-21 évesek vannak többségben, hiszen a minta 85,44%-a alapszakos hallgató. A mesterképzésen tanulók aránya ezzel szemben csak 14,56%.

3. ábra. Alapszakos hallgatók megoszlása szakirányok szerinti (N=88)

Az alapszakos hallgatók közül a legtöbben bank- és pénzügy szakosok (19,32%), őket követik a szociológia (15,91%), a menedzsment (14,77%) és a szociális munka (10,23%) szakos hallgatók. Az imént felsorolt szakok mind a GTK karhoz tartoznak, így sűrűbb az érintkezés a karon tanuló diákok között, hiszen egyes tantárgyak közösek, és az egyetem hallgatóival való kapcsolataim is nagyrészt ehhez a karhoz kötődnek. Ugyanúgy a GTK

karhoz tartozik a turisztika szak is, viszont ehhez a szakhoz a mintának csak 4,55%-a tartozik. Ezen szak diákjai közül viszont az előbbiekhöz képest kevesebb ismeretséggel rendelkezem.

4. ábra. Mesterszakos hallgatók megoszlása szakirányok szerint (N=15)

A mesterképzésen tanuló alanyok közül is a GTK karhoz tartozó szakokon magasabb a minta aránya. Ezen belül az Európai szociálpolitikák szakon 6 (40%), és Vállalkozások fejlesztésének menedzsmentjén szintén 6 (40%) hallgató tanul. A mintában szerepel még 3 hallgató Többnyelvűség és multikulturalitás szakról. Ők a mesterképzésen tanuló hallgatók 20%-át teszik ki.

5. ábra. A minta megoszlása állandó lakhely alapján (N=103)

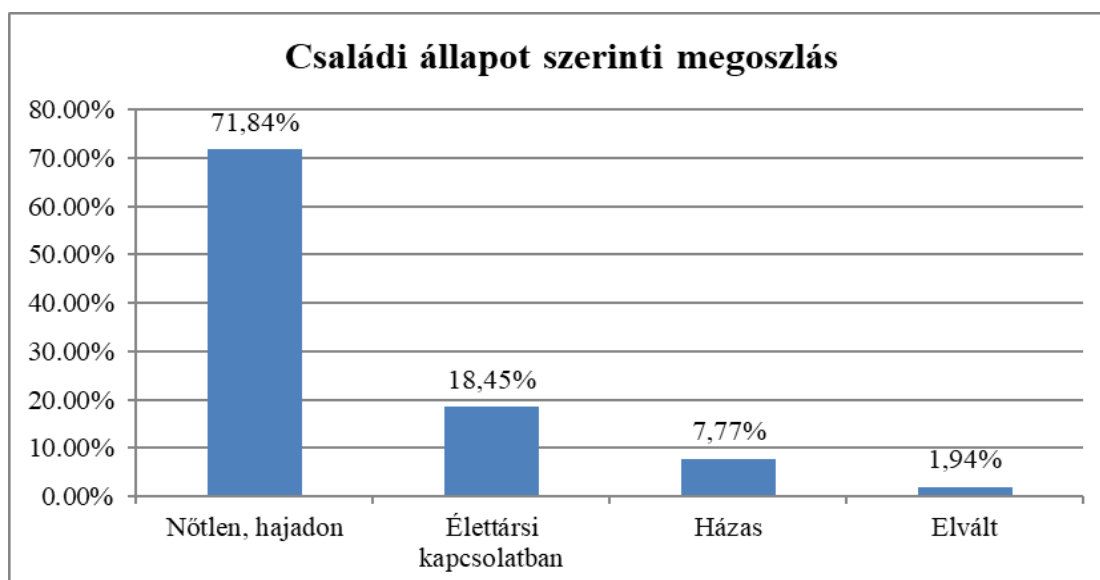
Az állandó lakhelyet figyelembe véve elmondható, hogy a többség (89,32%) Romániában lakik. A Magyarországon állandó lakhellyel rendelkezők aránya ezzel szemben

alacsonyabb (10,68%). A Romániában lakóknak (N=92) 51,61%-a Nagyváradon rendelkezik állandó lakhellyel. A jelenlegi tartózkodási helyet tekintve még homogénebb a minta, ebben a tekintetben a minta 92,23%-a lakik Romániában, 7,77% pedig Magyarországon.

6. ábra. A minta megoszlása településtípus szerint (N=103)

A településtípus szerinti megoszlás esetében a jelenlegi tartózkodási helyet vettem alapul. A 6. ábra ennek a csoportosított változatát jeleníti meg. Eszerint a minta 71, 84%-a lakik városi- és 28,16%-a vidéki településen. Az eredeti ismérvváltozatok szerint a minta 5,83%-a fővárosban, 46,60% megyeszékhelyen, 19,42% egyéb városban és 28,16% a falun vagy községben él.

7. ábra. A minta megoszlása családi állapot szerint (N=103)

A családi állapotot tekintve, az alanyok 71.84%-a nőtlen/ hajadon, 18,45% él élettársi kapcsolatban, 7,77% házas és 1,94% elvált. Továbbá a minta 94,17%-ának nincs gyereke,

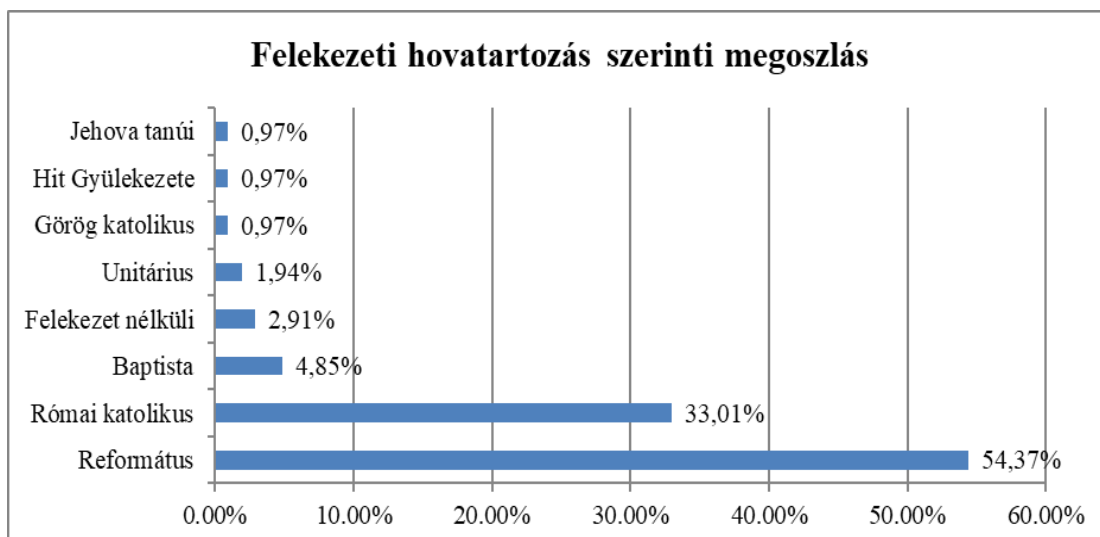
míg 2,91% egy és további 2,91% két gyerekkel rendelkezik. Az eredmények hárrerében feltehetőleg a minta életkor szerinti összetétele áll, eszerint a többség 19 és 21 év közötti.

4.2. Etnikai-kulturális identitás

Az etnikai autoidentifikációt tekintve elmondható, hogy az alanyok 99,03%-a tartja magát elsősorban magyarnak, a fennmaradó 0,97% pedig a székely (szub)etnikai identitást helyezi előtérbe. Az eredmények összhangban állnak egy korábbi kutatás eredményeivel, mely magyar (kisebbségi) nyelven tanuló egyetemistákra vonatkozott. Abban az esetben a minta 100%-a tartotta magát magyarnak, esetlegesen a regionális identitást is hangsúlyozva (például erdélyi magyar, székely magyar) (Veres, 2017). Jelen kérdőívben az elsődleges etnikai identitás esetében a válaszolók egy kategóriát jelölhettek meg az alábbiak közül: *magyar, román, roma, német*. Emellett fennállt az *egyéb lehetőség* megadása is. A *románt*, a *németet* és a *romát* egy válaszoló sem jelölte meg elsődleges etnikai identitásaként, az egyéb lehetőségként pedig egy személy adta meg a *székely* kategóriát.

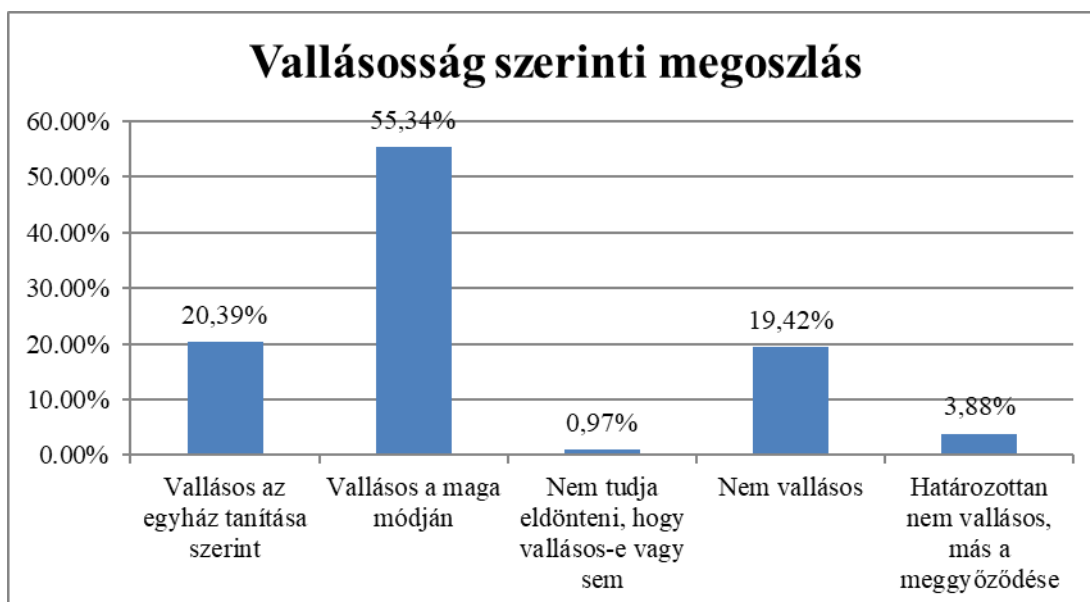
A másodlagos etnikai autoidentifikáció esetében az alanyok több válaszlehetőséget is megadhattak. A megkérdezettek 65,05%-a nem tartozik más etnikai csoporthoz a felsoroltakon kívül. A teljes mintanagyság (N=103) 22,33%-a jelölte meg másodlagos etnikai identitásaként a *románt*. A *székely* szubetnikai kategóriát és a *német* etnonimát egyaránt a minta 1,94%-a, míg a *zsidót* és a *romát* 0,97%.

A minta 100%-a tartja magát magyar anyelvűnek, és többségük magyar nyelven végezte az óvodát, az általános iskolát és a középiskolát is. Az óvodát az alanyok 83,50%-a végezte magyar-, 15,53%-a román, és 0,97%-a egyéb nyelven. Az általános iskolát 99,03%-a végezte magyar-, és 0,97%-a román nyelven. A középiskolát magyarul végzők aránya 97,07%, ezzel szemben 2,91% végezte azt román nyelven.

8. ábra. A minta megoszlása felekezeti hovatartozás szerint (N=103)

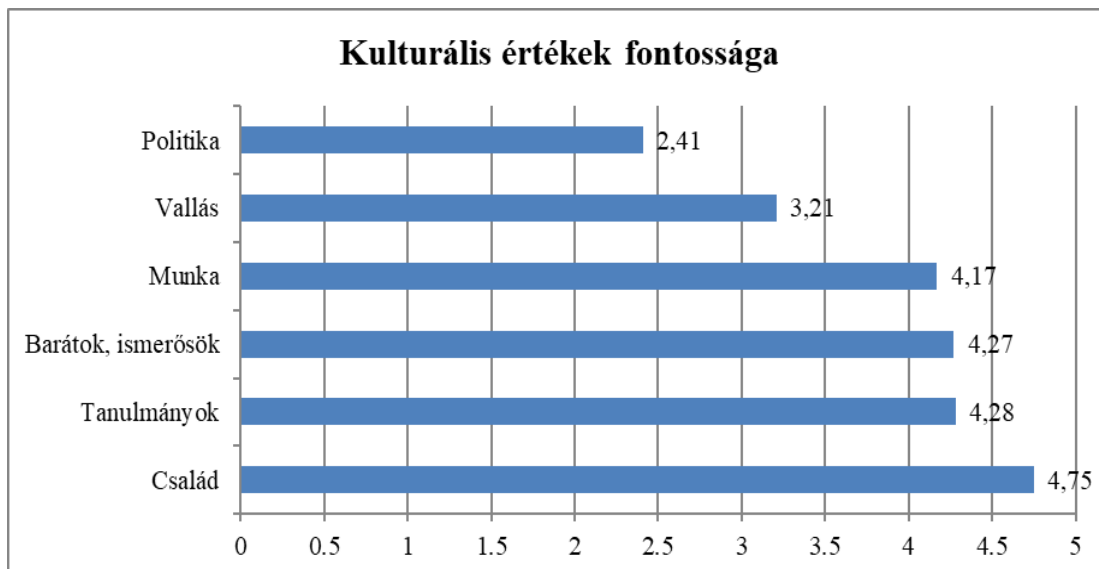
A felekezeti hovatartozás esetében a minta több, mint fele református (54,37%), 33,01% pedig római katolikus. A neoprotestáns felekezetek közül kiemelkedik a baptisták aránya (4,85%), 2,91% pedig felekezet nélküli. Az Erdélyben elterjedt unitárius felekezetűek aránya a mintában alacsony (1,94%), a térségben hagyományosan *román* egyháznak számító görög katolikus egyházhoz tartozók aránya ennél is alacsonyabb (0,97%), a görög keleti egyházhoz pedig egy személy sem tartozik. Az eredmények igazodnak a klasszikus modellhez, amely szerint érvényesül az etnikumok felekezetekhez való csoportosulása (Russel és mtsai., 1993).

9. ábra. A minta vallásosság szerinti megoszlása (N=103)

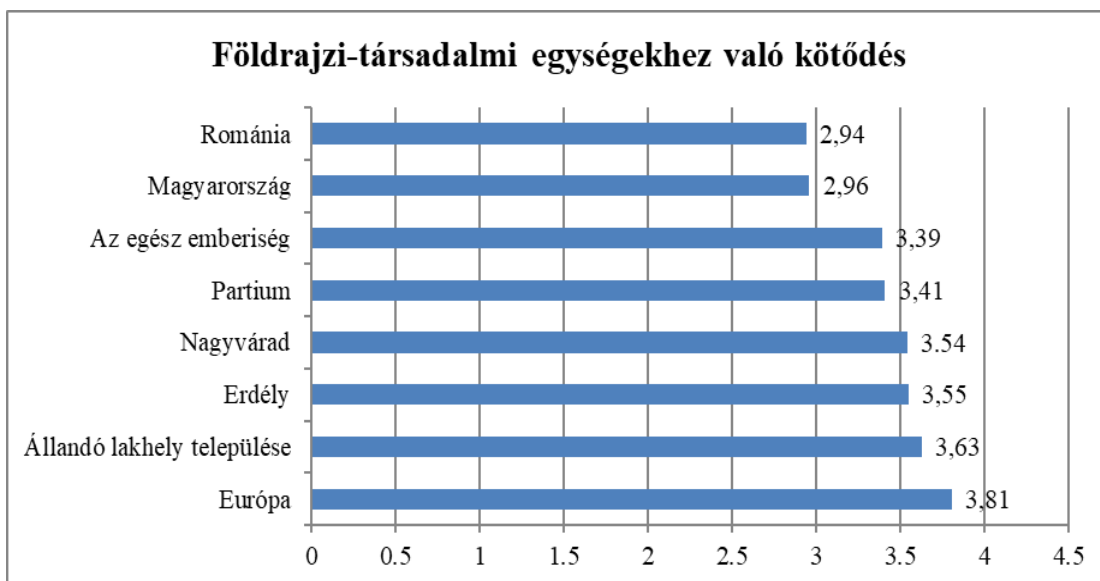
A vallásosság esetében a legmagasabb azok aránya, akik a maguk módján vallásosak (55,34%). Őket követik az egyház tanítását követők (20,39%), majd a nem vallásosak

(19,42%), a határozottan nem vallásosak (3,88%), 0,97% pedig nem tudja eldönteni, hogy vallásos vagy sem. Összességében magasabb azok aránya, akik vallásosnak tartják magukat (75,73%), mint akik nem tartják magukat annak vagy pedig bizonytalanok ezzel kapcsolatban (24,27%).

10. ábra. Kulturális értékek fontossága (N=103)

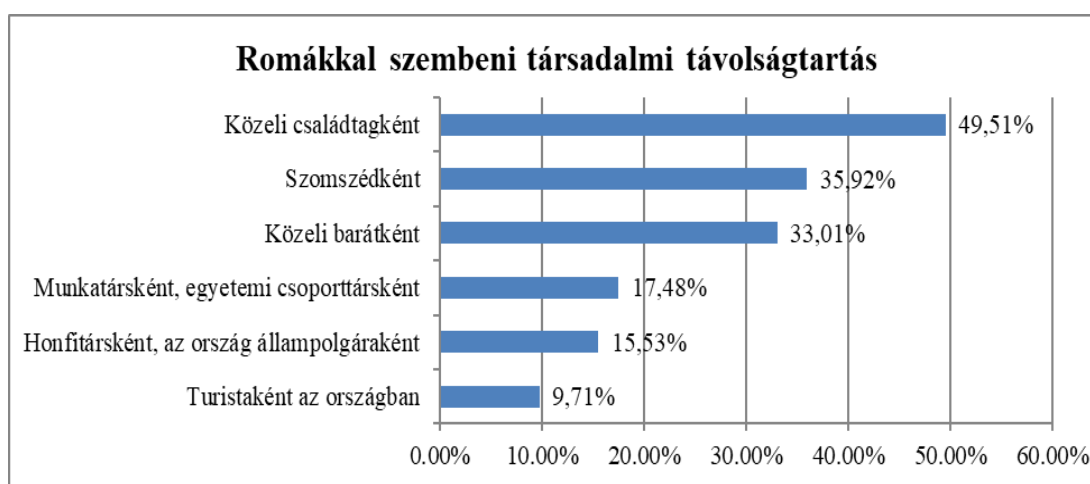
Az általános kulturális értékek esetében a család áll az élen (átlag=4,75), némileg kiemelkedve az utána következő értékek közül. Ezt követi a tanulmányok (átlag=4,28), a barátok, ismerősök (átlag=4,27) és a munka (átlag=4,17), melyek között nincs lényeges eltérés. Jóval alacsonyabb a vallás (átlag=3,21) és a politika (átlag=2,41) fontossága. Az eredmények részben hasonlóak az EVS 2020-as adatbázisán végzett másodelemzés eredményeivel. Aszerint is a család a legfontosabb, viszont azt a vallás követi, amely jelen kutatásban részt vevő alanyok számára kevésbé fontos. Az EVS adatbázisa szerint is fontos értéknek jelenik meg a munka, és a politika fontossága ugyanúgy alacsonynak számít (EVS, 2020).

11. ábra. Földrajzi- társadalmi egységekhez való kötődés (N=103)

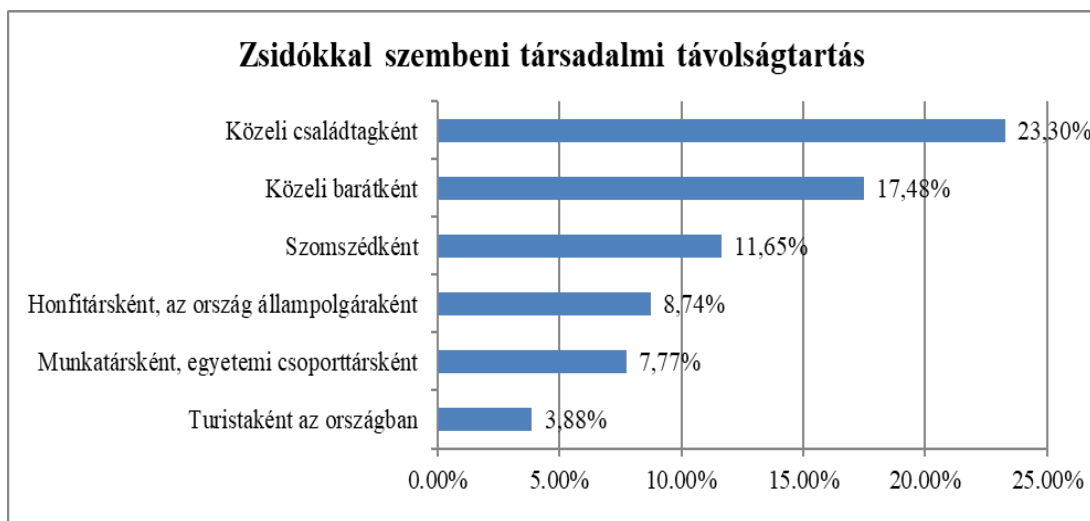
A földrajzi- társadalmi egységekhez való kötődés esetében a legmagasabb átlaggal Európa (átlag=3,81) rendelkezik. Ezt követi az állandó lakhely települése (3,63), Erdély (3,55), Nagyvárád (3,54), Partium (3,41), majd az egész emberiség (3,39). Magyarország (2,96) és Románia (2,94) esetében pedig a legalacsonyabb a kötődés. Az eredmények nem igazodnak az EVS eredményeihez, amely szerint az alanyok jobban ragaszkodnak a szűkebb egységekhez (például állandó lakhely települése), mint a tágabbhoz (például Európa) (EVS, 2020). Az eredményékből kitűnik az országhoz való ragaszkodás alacsony átlaga, akár Magyarországra, akár Romániára vonatkozóan. Ez összefüggésbe hozható egy korábbi kutatással, miszerint a romániai magyar nyelven tanuló egyetemisták nem tartják lényeges elemnek az állampolgárságot a nemzeti- etnikai önzonosságtudat tekintetében. Ezzel ellentétben az anyanyelvet és a kultúrát kiemelt jelentőségűnek tartják a magyarsághoz való tartozásuk kérdésében (Veres, 2017).

4.3. Társadalmi távolságtartás

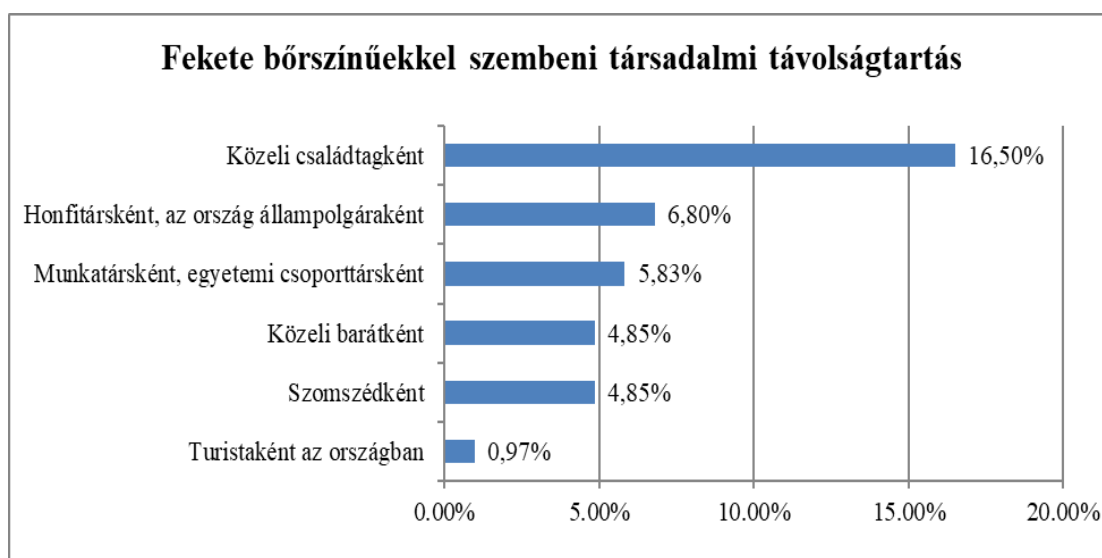
12. ábra. Romákkal szembeni társadalmi távolságtartás (N=103)

A romákkal szembeni távolságtartásra jellemző, hogy azon szempontok esetében a legerősebb a társadalmi távolságtartás, melyek a lakóhelyhez kötődnek, tehát magasabb azok aránya, akik nem fogadnának el roma etnikumú személyt szomszédjukként (35,92%), mint azok, akik közeli barátjukként (33,01%). Az EVS adataihoz viszonyítva azonban alacsonyabb azok aránya, akik nem fogadnának el roma nemzetiségű személyt szomszédjukként, esetükben ez az arány 50,42%, ami magasabb mint jelen kutatás esetében azok aránya, akik nem fogadnának el roma etnikumú személyt közeli családtagjukként (49,51%) (EVS, 2020). A kutatási eredmények továbbá illeszkednek a korábban készített interjúim alapján levont következtetésekhez, miszerint a romákkal szembeni térbeli közelség az eltávolodás szándékát eredményezi (C. B, 2021, 2022; B. H, 2022). A felsorolt többi szempont esetében világosabb az elutasítás csökkenése a társadalmi távolság növekedésének függvényében (Babbie, 2017). Tehát azok aránya nagyobb (17,48%), akik munkatársukként vagy egyetemi csoporttársukként nem fogadnának el roma nemzetiségű személyt, mint akik honfitársukként (15,53%). Még kevesebb azok aránya (9,71%), akiknek ellenvetése van az ellen, hogy turistaként jelen legyenek a romák abban az országban, ahol a megkérdezettek élnek.

13. ábra. Zsidókkal szembeni társadalmi távolságtartás (N=103)

A zsidókkal szembeni társadalmi távolságtartás esetében alacsonyabb (11,65%) a szomszédként való elutasítás aránya a közeli barátsághoz (17,48%) viszonyítva. A romákkal való társadalmi távolságtartáshoz hasonlóan a közeli családtagként való kapcsolat elutasítása a legmagasabb (23,30%), és a turistaként való jelenlét problematikusságának aránya a legalacsonyabb (3,88%). A munkatársként, illetve egyetemi csoporttársként való elutasítás aránya alacsonyabb (7,77%), mint a honfitárs, az ország állampolgára (8,74%) esetében. Az eredményeknek a magyarázata feltehetően a zsidókkal kapcsolatos sztereotíp gondolkodásban keresendő, eszerint a zsidó egyének kvalitásai kiemelkedőek az oktatás, a munkaerőpiac és a gazdasági élet területén, viszont barátként kevésbé tekinthetők megbízhatónak (INSHR, 2021; Kiss I. M., 2013).

14. ábra. Fekete bőrszínűekkel szembeni társadalmi távolságtartás (N=103)

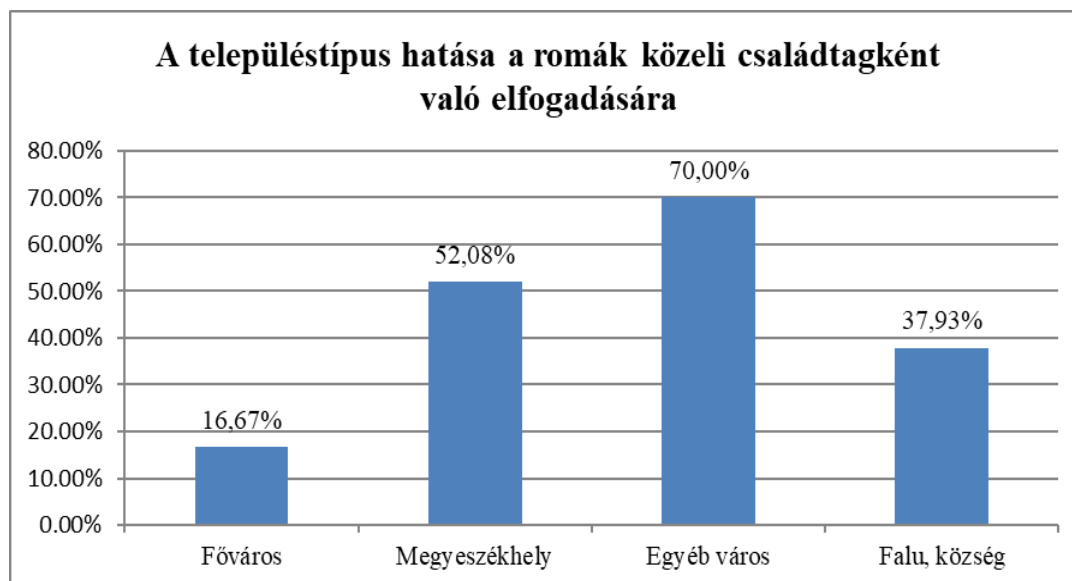
A fekete bőrszínűekkel szembeni távolságtartásra vonatkozólag jelentős (6,80%) azok aránya, akik elutasítják a velük való honfitársi viszonyt. Ennél kevesebb azok aránya, akik

nem fogadnának el fekete bőrszínű személyt munkatársukként vagy egyetemi csoporttársukként (5,83%), közeli barátként (4,85%), szomszédként (4,85%), illetve turistaként az országban (0,97%). Az előzőekhez hasonlóan ebben az esetben is a közeli családtagként való elutasítás aránya a legmagasabb (16,50%). A fekete bőrszínűekkel való távolságtartás az előzőekhez képest kevésbé jelentős, ezen belül viszont a honfitársi viszony elutasítása relatíve magas. Az eredményeknek feltehetően köze lehet ahhoz, hogy az előzőekhez képest a fekete bőrszínűek jelenléte sem Magyarországon, sem Romániában nem szémottevő (European Union Agency for Fundamental Rights, 2017).

Az előzőeket összevetve megállapítható, hogy a felsoroltak közül a romákkal szembeni távolságtartás a legjelentősebb. Ennél kevésbé távolságtartóak a zsidókkal szemben. A fekete bőrszínűekkel szemben pedig a legkevésbé távolságtartóak. Más kutatások esetében is a romákkal szembeni távolságtartás a legjellemzőbb, viszont általában nagyobb távolságot tartanak a más rasszhoz-, mint a zsidó etnikumhoz tartozó személyekkel szemben (EVS, 2020; INSHR, 2021).

A társadalmi távolsághoz kapcsolódóan két hipotézist állítottam fel, melyeknek ellenőrzésére keresztábra -elemzést használtam. Mindkét hipotézisemet cáfolták az eredmények.

A település típusa és a romákkal szembeni társadalmi távolság kapcsolatát tekintve, egyik szempont esetében sem mutatkozott összefüggés. Ez érvényes úgy a településtípus változónak eredeti-, illetve csoportosított változatára is, így az erre vonatkozó hipotézisemet cáfolták az eredmények. Érdekes viszont megemlíteni, hogy szignifikancia közeli ($p=0,054$) érték mutatkozott a településtípus ismérv eredeti változata és a roma etnikumú személy családtagként való elfogadása között. Ezt az értéket nem tekintem szignifikánsnak, mivel a 0,05-ös szignifikancia -küszöböt alkalmaztam az elemzés során. Az eredmények hasonló struktúrát követnek a többi szempont esetében is, viszont azok kevésbé térnek el a településtípus függvényében. Tehát minden esetben a fővárosban lakók a legkevésbé távolságtartóak a romákkal szemben, majd a vidéken lakók, ezután a megyeszékhelyen lakók és a leginkább távolságtartóak az egyéb városban lakók.

15. ábra. A településtípus hatása a romák közeli családtagként való elfogadására (N=103)

A 15. ábrát figyelembe véve megállapítható, hogy a fővárosban lakók (16,67%) a legkevésbé elutasítók a romák családtagként való elfogadásával kapcsolatban, őket pedig a vidéken lakók (37,93%) követik. A megyeszékhelyen (52,08%) és az egyéb városban (70,00%) lakók több, mint fele mutatkozott elutasítónak a korábban említett kritérium szerint. A vizsgálat eredménye nem tekinthető szignifikánsnak ($p=0,054$), ennek hátterében állhat az, hogy a minta kevésbé távolságtartó a romániai- illetve romániai magyar átlagnépességhez viszonyítva (amint ezt korábban is említettem) (EVS, 2020; INSHR, 2021). A társadalmi távolságtartás az előítéletességnek egy megnyilvánulási formája, és fordítottn arányos az iskolázottsággal, ezért feltehetően kevésbé jellemző a mintára, mivel egyetemisták alkotják (Veres, 2017). Ezzel ellentétben az EVS adatbázisán összefüggés mutatkozott a településtípus és a romák szomszédként való elfogadása között, és a korábban végzett interjúim alapján is arra következtettem, hogy a nagyobb településre (kisváros és község összehasonlítása) kevésbé jellemző a társadalmi távolságtartás (C. B, 2021, 2022; B. H, 2022). Az eltérést a 15. ábra adatait figyelembe véve- nem a település mérete befolyásolja, hanem az egyes településtípusok jellegzetessége. Ebből kiindulva, a fővárosok multikulturális jellege, és a vidéki településtípus esetében az elsődleges csoportok befolyása feltételezhetően egyaránt csökkentheti a társadalmi távolságtartást (Andorka, 2006; Giddens, 2005). A korábbi publikációm egyik megállapítása szerint is feltehetően a vidéki életformát nyitottság jellemzi (Szerző, 2022).

A vallás fontossága sem áll összefüggésben a zsidókkal való társadalmi távolságtartással egyik szempont esetében sem. Más, korábbi vizsgálatok eredményeivel ellentétben (EVS, 2020; Kiss I. M., 2013). Ennek hátterében állhat az előző vizsgálathoz

hasonlóan, hogy az előítéletesség az alacsonyabb iskolázottsággal függ össze (Veres, 2017), továbbá, hogy bár az alanyok többsége (75,73%) vallásosnak tartja magát, viszont a vallást átlagban kevésbé tartják fontos értéknek (átlag=3,21).

4.4. Etnonimák értékelése

Rangsoroltam az egyes etnonimákat aszerint, hogy mennyira tartják azokat sértőnek az alanyok 1-től 5-ig. A táblázatok szerkesztésénél az átlagokat vettem figyelembe. Az 1. táblázat azokat az etnonimákat tartalmazza, melyek esetében az átlagok 2,50 feletti, tehát sértőnek minősülnek.

Etnonima	Átlag
Ezek	3,95
Bozgor	3,92
Nigger	3,92
Feka	3,90
Cigó	3,82
Zsidány	3,75
Oláh	3,17
Cigány	2,92
Mások	2,75
Néger	2,71

1. táblázat. A 2,50-es küszöb feletti átlaggal rendelkező etnonimák rangsorolása (N=103)

A rangsor élén (átlag=3,95) a tárgyiasító *ezek* áll. Ezt követi a románok által a magyarokra használt, sértőnek minősülő (Osváth, 2003) *bozgor* (átlag=3,92) kifejezés és a fekete bőrszínűekre vonatkozó offenzív jelzők (Parry és mtsai., 2022), a *nigger* (átlag=3,92) és a *feka* (átlag=3,90). Nem sokkal maradtak le a zsidókra, illetve románokra vonatkozó szleng megnevezések, a *cigó* (átlag=3,82) és a *zsidány* (átlag=3,75) és a románokra használt *oláh* (átlag=3,17) etnonima sem (Osváth, 2003). 3 alatt, de 2,5 felett szerepel a rangsorban a *cigány* (átlag=2,92), a *mások* (átlag=2,75) és a *néger* (átlag=2,71) is. Az eredmények alapján a *mások* kifejezés sértőnek minősül a korábbi kutatáshoz hasonlóan (Parry és mtsai., 2022).

Etnonima	Átlag
Fekete	2,48
Kisebbség	2,28
Zsidó	2,11
Izraelita	1,99
Roma	1,9

2. táblázat. A 2,50-es küszöb alatt elhelyezkedő etnonimák (N=103)

A 2. táblázat azokat az etnonimákat tartalmazza, melyek esetében az átlagok 2,5 alattiak. Közel határeset a *fekete* (átlag=2,48), utána következik a *kisebbség* (átlag=2,28) kategória, mely ugyan általánosságban nem számít sértőnek, mégis alárendelt helyzetet fejez ki (N. Rózsa, 2018; Parry és mtsai., 2022). Kicsivel 2 felett áll a *zsido* etnonima (átlag=2,11). 2-nél kisebb értékkel rendelkeznek az *izraelita* és a *roma* kategóriák, melyek így semlegesnek minősülnek.

Offenzív csoporton kívüli	Semleges csoporton kívüli	kisebbség	Offenzív csoporton belüli
Mások	Roma	Kisebbség	Bozgor
Ezek	Izraelita		
Cigány			
Cigó			
Fekete			
Feka			
Nigger			
Néger			
Zsidány			
Zsidó			
Oláh			

3. táblázat. Etnonimák faktorok szerinti csoportosítása 1 (N=103)

Faktoranalízis segítségével faktorokba csoportosítottam a korábban rangsorolt etnonimákat. Az első faktornak az *offenzív csoporton kívüli* nevet adtam, melybe azok az etnonimák tartoznak, melyek 2 feletti értékkel rendelkeznek és (az alapsokasághoz képest) csoporton kívüliséget (Tajfel & Turner, 1979) közvetítenek. A második faktor is csoporton kívüliekre vonatkozik, viszont ezen esetekben az átlagok 2 alattiak, ezt *semleges csoporton klvülinek* neveztem el. A *kisebbség* faktor (3. faktor) a *kisebbség* kategóriából áll, mely vonatkozhat úgy a csoporton belüliekre, mint azon kívüliekre, hiszen a megkérdezettek is kisebbségi csoporthoz (Veres, 2017) tartoznak. Amint már korábban említettem, általában

nem számít sértő kifejezésnek, de alárendeltségi viszonyt fejez ki (N. Rózsa, 2018; Parry és mtsai., 2022). A negyedik faktorba került a *bozgor*, mely a célcsoportra vonatkoztatható és sértőnek számít (Osváth, 2003).

Offenzív kisebbségi	Semleges kisebbségi	Univerzális	Román- magyar viszonyok
Cigány	Roma	Kisebbség	Oláh
Cigó	Fekete	Mások	Bozgor
Feka	Zsidó	Ezek	
Néger	Izraelita		
Nigger			
Zsidány			

4. táblázat. Etnonimák faktorok szerinti csoportosítása 2 (N=103)

A 4. táblázat a vizsgált etnonimák egy másik lehetséges csoportosítási módját tartalmazza, mely a 3. táblázatban bemutatott faktoranalízis forgatott változatán alapszik. Ennek értelmezéséhez a 2,5-ös semlegességi küszöböt veszem alapul. Ennek alapján, az első faktorba azok a kisebbségi csoportra (jelen kutatásban *kisebbségi csoportként* vizsgált csoporton kívüli társadalmi csoportok) vonatkozó etnonimák kerültek, melyeknek átlaga 2,5 felett van. Ennek a faktornak az *offenzív kisebbségi* nevet adtam. A második faktor neve a *semleges kisebbségi*, melyek ugyanazokra a társadalmi csoportokra vonatkoznak, viszont pontszámuk 2,5 alatti, ezért az előző csoportosítással ellentétben semlegesnek minősülnek a *zsidó* és a *fekete* kategóriák is. A harmadik faktor az *univerzális*, amelyhez tartozó kategóriák bármilyen társadalmi csoportra vonatkoztathatóak (Parry és mtsai., 2022). A negyedik faktorhoz tartozik a *bozgor* és az *oláh*, melyek a románokra és a magyarokra vonatkoznak (Osváth, 2003). Ennek a faktornak a *román- magyar viszonyok* nevet adtam.

Erre a dimenzióra vonatkozólag egy hipotézist fogalmaztam meg, miszerint a nők sértőbbnek érzékelik a vizsgált etnonimákat a férfiakhoz képest. A hipotézist egyutas varianciaanalízis segítségével ellenőriztem. Minden esetben a nők átlaga magasabb volt a férfiakhoz képest, viszont csak három esetben tekinthető a kapcsolat szignifikánsnak. Az összefüggés a *cigány*, a *néger* és a *mások* etnonimák esetében áll fenn, melyek sértőnek számítanak ugyan, hiszen a 2,5-ös küszöb feletti átlaggal rendelkeznek, viszont nem a legoffenzívebbek, mivel a 3-as átlag alatt helyezkednek el.

Etnonimák	Nők átlaga	Férfiak átlaga	Szignifikanciaszint
Mások	2,91	2,34	0,04
Cigány	3,14	2,38	0,013
Néger	2,93	2,14	0,010

5. táblázat. A nem hatása néhány etnonima értékelésére (N=103)

Az elemzést elvégeztem a faktoranalízis segítségével faktorokba tömörített változókkal is. A fordított változat esetében egyik faktorra vonatkozóan sem mutatkozott összefüggés. Az egyenes változatot tekintve az első faktor (*offenzív csoporton kívüli*) összefüggést mutat a nemmel. Ezek az etnonimák egyértelműen csoporton kívüliséget fejeznek ki, és 2-es feletti átlaggal rendelkeznek. Ennek a két kritériumnak a következő etnonimák felelnek meg: *mások, ezek, cigány, cigó, fekete, feka, néger, nigger, zsidó, zsidány, oláh*.

Faktor megnevezése	Nők átlaga	Férfiak átlaga	Szignifikanciaszint
Offenzív csoporton kívüli faktor	3,36	2,89	0,016

6. táblázat. A nem hatása az offenzív csoporton kívüli faktor értékelésére (N=103)

Amint az 5. és a 6. táblázat esetében észrevehető, a nők magasabb átlaggal rendelkeznek a férfiakhoz viszonyítva. Ez az arány az *offenzív csoporton kívüli* faktor esetében 3,36 a 2,89-hez képest. A *mások* esetében a nők átlaga 2,91, míg a férfiaké 2,34. A *cigány* etnonimát tekintve az arányok 3,14, illetve 2,38. A *néger* megnevezést illetően pedig 2,93 a 2,14-hez képest.

4.5. Társadalmi csoportok értékelése jelzőpárok mentén

Szemantikus differenciálskála segítségével vizsgáltam az egyes társadalmi csoportokat aszerint, hogy az alanyok a megadott két ellentétes jelzőpár közül inkább a bal (negatív tartalmú) vagy pedig a jobb (pozitív tartalmú) oldali jelzőt vonatkoztatnák az adott csoportra. A viszonyrendszert 6 jelzőpár alkotja: *boldog/boldogtalan, szegény/gazdag, tisztességes/tisztességtelen, dolgos/dologtalan, ápolt/ápolatlan, művelt/műveletlen*.

Boldogság/boldogtalan	Átlag
Romák	3,50
Zsidók	3,50
Fekete bőrszínűek	3,41
Románok	3,12
Magyarok	3,06

7. táblázat. Társadalmi csoportok értékelése a boldog/boldogtalan jelzőpár szerint (N=103)

A boldogság/boldogtalanság esetében a legkisebb átlaggal a magyarok rendelkeznek (átlag=3,06), őket előzik meg a románok (átlag=3,12) és a fekete bőrszínűek (3,41). A legmagasabb átlaggal (átlag=3,50) a romák és a zsidók rendelkeznek.

Szegénység/gazdagság	Átlag
Zsidók	3,79
Románok	3,20
Magyarok	3,18
Fekete bőrszínűek	3,01
Romák	2,65

8. táblázat. Társadalmi csoportok értékelése a szegény/gazdag jelzőpár szerint (N=103)

A szegénység/gazdagság változót tekintve a romák rendelkeznek a legkisebb átlaggal (átlag=2,65), majd a fekete bőrszínűek (átlag=3,01), a magyarok (átlag=3,18) és a románok (átlag=3,20). A zsidók (átlag=3,79) átlaga pedig a legmagasabb.

Tisztesség/tisztességtelenség	Átlag
Magyarok	3,56
Zsidók	3,34
Fekete bőrszínűek	3,24
Románok	3,03
Romák	2,66

9. Táblázat. Társadalmi csoportok értékelése a tisztességes/tisztességtelen jelzőpár szerint (N=103)

A *tisztességtelenség/tisztesség* esetében szintén a romák (átlag=2,66) rendelkeznek a legalacsonyabb átlaggal. Előttük állnak a románok (átlag=3,03) és a fekete bőrszínűek (átlag=3,24). Az élen pedig a zsidók (átlag=3,34) és a magyarok (átlag=3,56) állnak.

Dolgosság/dolgotalanság	Átlag
Magyarok	3,71
Zsidók	3,53
Fekete bőrszínűek	3,40
Románok	3,23
Romák	2,54

10. táblázat. Társadalmi csoportok értékelése a dolgos/dolgotalan jelzőpár szerint (N=103)

A vizsgált társadalmi csoportok rangsora a *dolgosság/dolgotalanság* esetében megegyezik az előző dimenzióéval (*tisztesség/tisztességtelenség*). Ebben az esetben is a romák átlaga a legalacsonyabb (átlag=2,54). Őket sorrendben a románok (átlag=3,23), a fekete bőrszínűek (átlag=3,40) és a zsidók (átlag=3,53) előzik. Az élen ebben az esetben is a magyarok (átlag=3,71) állnak.

Ápoltság/ápolatlanság	Átlag
Magyarok	3,71
Zsidók	3,66
Románok	3,54
Fekete bőrszínűek	3,32
Romák	2,51

11. táblázat. Társadalmi csoportok értékelése az ápoltság/ápolatlanság jelzőpár szerint (N=103)

Az *ápoltság/ápolatlanság* jelzőpár esetében is hasonló a vizsgált társadalmi csoportok rangsora. Ebben az esetben is a magyarok állnak az élen (átlag=3,71), és őket követik a zsidók (átlag=3,66). A románok (átlag=3,54) és a fekete bőrszínűek (átlag=3,32) helyzete a dologosság/dologtalanság aldimenzióhoz képest megváltozik. A romák (átlag=2,51) ebben az esetben is a rangsor végére kerültek.

Műveltség/műveletlenség	Átlag
Zsidók	3,82
Magyarok	3,60
Fekete bőrszínűek	3,23
Románok	3,20
Romák	2,51

12. táblázat. Társadalmi csoportok értékelése a műveltség/műveletlenség jelzőpár szerint (N=103)

A *műveltség/műveletlenség* esetében a zsidók állnak a lista élén (átlag=3,82). Őket pedig a magyarok (átlag=3,60), a fekete bőrszínűek (átlag=3,23), és a románok (átlag=3,20) követik. A legalacsonyabb átlag ebben az esetben is a romáké (átlag=2,51).

Társadalmi csoportok	Átlagok (össz)
Zsidók	3,57
Magyarok	3,47
Fekete bőrszínűek	3,26
Románok	3,22
Romák	2,73

13. táblázat. Az egyes társadalmi csoportok értékelésének összegzett átlaga (N=103)

Az eredményeket összegezve, kijelenthető, hogy egyet kivéve mindegyik dimenzióban a romák rendelkeznek a legalacsonyabb átlaggal. A legboldogabb csoportnak viszont a zsidók mellett a romákat tartják. Az egyes dimenziók átlagából képzett átlagokat figyelembe véve a romák állnak a rangsor végén (átlag=3,22), tehát összességében az ő helyzetüket látják az alanyok a legkedvezőtlenebbnek. A két dimenzió, melyekben a romáknak a legalacsonyabb az átlaga a *műveletlenség/műveltség* és az *ápoltság/ápolatlanság* (2,51), melyek az egészségi

állapot és az oktatás terén megmutatkozó egyenlőtlenségi helyzet megnyilvánulásai, és az anyagi jellegű egyenlőtlenséggel állnak kölcsönhatásban (Péter, 2009). Szintén ehhez a problémakörhöz tartozik a *dolgosság/dologtalanság* dimenziója, mely a munkaerőpiaci egyenlőtlenség indikátora, és ebben is a romák átlaga a legalacsonyabb (2,54). A *szegénység* esetében is a romák átlaga a legalacsonyabb (2,65), melynek (és ezáltal a rossz egészségügyi állapotnak, az oktatásban és a munkaerőpiacon megmutatkozó hátrányoknak) a romák fokozottan ki vannak téve (Papp, 2010; Pásztor R., 2015). A *tisztesség/tisztességtelenség* esetében is a romák átlaga a legalacsonyabb, mely feltehetően a romáknak a többségi társadalomtól eltérő szubkultúrájához kapcsolódik (Ladancsik & Maszlag, 2020).

A *boldogtalanság/ boldogság* kapcsán is szó lehet egyenlőtlenségről, viszont ez a szempont nem anyagi jellegű (Andorka, 2006; Giddens, 2005; Péter, 2009). Feltehetőleg a kultúrának meghatározó ereje van abban, hogy egy csoport mennyire elégedett saját helyzetével. Ezért lehet, hogy a válaszolók úgy a romákat(legszegényebbnek tartott csoport), mint a zsidókat (leggazdagabbnak tartott csoport) egyaránt a legboldogabbnak tartották, míg önmagukat (magyarok) a legboldogtalanabbnak. Ez feltehetőleg a panasz kultúrával (a magyar kultúrára jellemző pesszimizmus) áll összhangban (Malota & Gyulavári, 2015) . A magyarok a *szegénység/gazdagság* esetében a rangsor közepén állnak, a *boldogság* tekintetében a legvégén az összes többi dimenzió vonatkozásában pedig az élen. Ez feltehetően kapcsolódik ahhoz a jelenséghez, hogy az emberek a saját csoportjukat kedvezőbbnek látják a csoporton kívülieknél (Tajfel, 1981; Tajfel & Turner, 1979), viszont a panasz kultúrához is (Malota & Gyulavári, 2015), így a nehezebben általánosítható, inkább emberi jellegű tulajdonságok (Bindorffer, 2006; Veres, 2017) esetében látják kedvezőnek az alanyok a magyarokat (*tisztesség, műveltség, ápoltság, dolgosság*), az állapotot (Andorka, 2006; Péter, 2009) kifejező jelzőpárok *szegénység/gazdagság* és a *boldogság/boldogtalanság* tekintetében nem.

A zsidók rendelkeznek összességében a legmagasabb átlaggal (3.57). A *boldogság/boldogtalanság* dimenzió kívül a *műveltség/műveletlenség* és a *szegénység/gazdagság* esetében ők rendelkeznek a vizsgált társadalmi csoportok közül a legmagasabb átlaggal, és a többi esetben is a második helyen állnak a magyarok után. A műveltség és a gazdagság gyakran kerül előtérbe a zsidók sztereotipikus jellemvonásaiként, viszont a tisztességtelenség is (INSHR, 2021; Kiss I. M., 2013). A *tisztesség/tisztességtelenség* esetében viszont- a többi dimenzióhoz hasonlóan- magas átlagot értek el.

A fekete bőrszínűek a legtöbb dimenziót tekintve középen helyezkednek el a rangsorban, kivéve az *ápoltság* és a *szegénység* esetében, ahol csak a romák előzik meg őket .

A románok az emberi tulajdonságok mentén az utolsó előttiek a rangsorban a romák után, kivéve az *ápoltságot/ápolatlanságot*, ahol középen helyezkednek el. A *boldogság/boldogtalanság* és a *szegénység/gazdagság* esetében nem sokkal előzik meg a magyarokat.

Romániához való kötődés hatása a románok jellemzésére	Korrelációs együttható	Szignifikanciaszint
boldog-boldogtalan jelzőpár	0,23*	0,022
dolgos-dologtalan jelzőpár	0,26**	0,008
művelt- műveletlen jelzőpár	0,24*	0,012

14. táblázat. A Romániához való kötődés hatása a románok jelzőpárok általi besorolására (N=103)

A hipotézisem, miszerint akik jobban kötődnek Romániához, hajlamosabbak pozitívabb jelzőket vonatkoztatni a románokra, mint akik kevésbé, részben beigazolódott. Mind a hat jelzőpár esetében a Romániához való erősebb kötődéshez a románok kedvezőbb megítélése társul, mivel a korrelációs együttható minden esetben pozitív. Összefüggés azonban csak három jelzőpár (*boldogok/boldogtalanok*, *dolgosak/dologtalanok*, *műveltek/műveletlenek*) esetében mutatkozott. Mindhárom esetben közepes erősségű kapcsolatról van szó. A *boldogság/boldogtalanság* esetében a szignifikanciaszint 0,002 és a korrelációs együttható értéke 0,23*. A *dolgos-dologtalan* jelzőpárt tekintve, a szignifikanciaszint 0,008 és a korrelációs együttható 0,26**. A *művelt-műveletlen* jelzőpárra vonatkozóan a szignifikanciaszint 0,012 és a korrelációs együttható 0,24*. Mind a három jelzőpár esetében a románok utolsó előttiek a rangsorban, és az átlaguk viszonylag közel van az összesített átlagukhoz (3,22). A *boldogság- boldogtalanság* esetében ez 3,12, a *dolgosdologtalanságra* vonatkozóan 3,23, és a *műveltség-műveletlenséget* tekintve pedig 3,20. Továbbá a románoknak ezen szempontok szerinti sztereotipikus ábrázolása megjelenik a magyar népkultúrában (például szólásokban, közmondásokban) (Osváth, 2003).

5. Következtetések

Következtetésképp elmondható, hogy az alanyok elsősorban a magyar etnikumhoz tartozónak vallják magukat, de jelentős részük másodlagos etnicitásként egyéb etnikai csoporttal is azonosul a magyar mellett, közülük legtöbben a románokkal. A minta egésze magyar anyanyelvűnek vallotta magát, és többségük magyar nyelven végezte az óvodát, az általános iskolát, illetve a középiskolát is. Továbbá, a legtöbben a magyar etnikumra jellemző felekezetekhez tartoznak.

Az alanyok többsége, bár vallásosnak tartja magát, viszont a vallást -mint kulturális értéket- kevésbé tartja fontosnak. A család fontossága ezzel ellentétben kiugróan magas. Szintén viszonylag fontos értéknek számít a munka, a tanulmányok és a baráti, ismerősi viszonyok is. A politika fontossága viszont alacsonynak mondható. A vizsgált földrajzi - társadalmi egységeket tekintve, Európához ragaszkodnak a leginkább, legkevésbé pedig Romániához és Magyarországhoz.

A vizsgált kisebbségi csoportok közül a romákkal szembeni társadalmi távolság a legnagyobb. A fekete bőrszínűekhez képest a zsidókkal szemben az alanyok nagyobb távolságot tartanak. A felsoroltak közül viszont csak a romákkal szembeni távolságtartás mondható jelentősnek. A romákra vonatkozóan a társadalmi távolság nincs összefüggésben a település típusával, és a zsidók esetében sem függ össze a vallás fontosságával. Az összefüggések egy közös oka lehet az, hogy más- nagyobb és heterogénebb alapsokaságra vonatkozó- kutatásokhoz (EVS, 2020; INSHR, 2021) képest jelen esetben kevésbé érvényesül a társadalmi távolságtartás.

A vizsgált etnonimákkal kapcsolatban elmondható, hogy kevésbé számítanak sértőnek a *fekete*, *kisebbség*, *zsidó*, *izrelita* és a *roma* kategóriák. Ezzel ellentétben sértőnek minősülnek a következők: *ezek*, *bozgor*, *néger*, *nigger*, *feka*, *oláh*, *cigány*, *cigó*, *mások*, *zsidány*. A nők a férfiakhoz képest mindegyik korábban felsorolt etnonimát sértőbbnek találtak. Összefüggés azonban csak a 2,5 és 3 közötti (tehát sértőek, de nem a legsértőbbek) átlaggal rendelkező kategóriák esetében mutatkozott, ezek a következők: *cigány*, *néger*, *mások*.

A vizsgált társadalmi csoportok közül a zsidókat értékelték a legpozitívabbnak, utána pedig a magyarokat. Őket a fekete bőrszínűek és a románok követik. A legkedvezőtlenebbnek pedig a roma etnikumot tartják. A zsidókat leginkább boldognak és gazdagnak tartják, a többi

változó esetében pedig a második helyet foglalják el a magyarok mögött. A magyarokat a legkevésbé tartják boldognak, a szegénység/gazdagság változó esetében pedig a rangsor közepén helyezkednek el. Az (általánosított) emberi tulajdonságokat tekintve pedig a lista élén helyezkednek el. A románok a *szegénység/gazdagság*, illetve a *boldogság/boldogtalanság* tekintetében a magyarokhoz közel helyezkednek el, őket némileg megelőzve. A többi szempont esetében a magyarokhoz képest jelentősen alacsonyabb átlaggal rendelkeznek. A fekete bőrszínűek pedig a legtöbb szempontot tekintve középen helyezkednek el, kivéve az ápoltság/ápolatlanság és a gazdagság/szegénység változókat, ahol csak a romák előzik meg őket. Bár a zsidók mellett a romákat tartják az alanyok a legboldogabbnak a vizsgált társadalmi csoportok közül, viszont a többi szempont esetében messze a rangsor végén helyezkednek el.

A Románához való kötődés erőssége három változó esetében függ össze azzal, hogy az alanyok mennyire hajlanak afelé, hogy pozitív tulajdonságokkal jellemezzék a románokat. Ez a három jelzőpár pedig a *művelt/műveletlen*, *dolgos/dologtalan* és a *boldog/boldogtalan*.

Az eredményeket figyelembe véve, kijelenthetjük, hogy az első két hipotézisemet cáfolták az eredmények, a másik kettő viszont részben beigazolódott. Nem igazolódtak be a keresztábla-elemzéssel vizsgált hipotéziseim, melyek közül az egyik a település típusa és a romákkal szembeni társadalmi távolságtartás viszonyára vonatkozott, a másik pedig a zsidókkal kapcsolatos távolságtartás és a vallás fontosságának összefüggésére irányult. A Romániához való kötődés és a románok jelzőpárok általi besorolásának kapcsolatára, illetve az etnonimák jelzőpárok szerinti értékelése és a nem közötti viszonyra vonatkozó hipotéziseimet pedig részben igazolták az eredmények.

6. Könyvészet

- Adorno, T. (1980). Típusok és tünetegyüttesek. In G. Csepeli (Szerk.), *Előítéletek és csoportközi viszonyok* (o. 237–295). KJK.
- Allport, G. W., Csepeli György, & Iványi Erika. (1999). *Az előítélet*. Osiris.
- Andorka, R. (2006). *Bevezetés a szociológiába*. Osiris.
- Aronson, E. (2008). *A társas lény*. Akadémiai Kiadó.
- B, C. (2021). *Interjú Székelyhíd polgármesterével 1.* [Személyes kommunikáció].
- B, C. (2022). *Interjú Székelyhíd polgármesterével 2.* [Személyes kommunikáció].
- Babbie, E. (2017). *A társadalomtudományi kutatás gyakorlata*. Balassi.
- Bindorffer G. (2006). *Sztereotipizáció az interetnikus kapcsolatokban* (Bakó B., Papp R., & Szarka L., Szerk.; o. 9–35). Balassi Kiadó-MTA ENKI.
- Bourdieu, P. (1986). Gazdasági tőke, kulturális tőke, társadalmi tőke. In R. Angelusz (Szerk.), *A társadalmi rétegződés komponensei* (1997. kiad., o. 156–177). ÚJ MANDÁTUM.
- Braham, R. L. (1977). The Treatment of Hungarian Jews in German-occupied Europe. *Yad Vashem Studies*, 12, Article 12.
- Chaszar, E. (1982). Trianon and the Problem of National Minorities. In B. K. Király, P. Pastor, & I. Sanders (Szerk.), *Essays on World War I: total war and peacemaking, a case study on Trianon* (Köt. 6, o. 479–489). Social Science Monographs, Brooklyn College Press : Distributed by Columbia University Press.
- Csepeli, G. (Szerk.). (1980). *Előítéletek és csoportközi viszonyok: Válogatott tanulmányok*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- Dollard, J. (1938). Hostility and Fear in Social Life. *Social Forces*, 17(1), 15–26. <https://doi.org/10.2307/2571143>
- Erdélystat. (2022a). *Erdélystat-Statistikák, Székelyhíd* (<http://statistikak.erdelystat.ro/adatlapok/szekelyhid/358>).
- Erdélystat. (2022b). *Erdélystat-Statistikák, Érszalacs* (<http://statistikak.erdelystat.ro/adatlapok/szalacs/426>).
- Eriksen, T. H. (2004). Place, kinship and the case for non-ethnic nations. *Nations and Nationalism*, 10(1–2), 49–62. <https://doi.org/10.1111/j.1354-5078.2004.00154.x>
- European Union Agency for Fundamental Rights (Szerk.). (2017). *Second European Union minorities and discrimination survey: Main results*. Publications Offices of the European Union.

- static1.squarespace.com/static/57ea5d2920099e3d1d3c150b/t/5aa16a6071c10bdd94e8bb72/1520527982517/fra-2017-eu-midis-ii-main-results_en.pdf
- EVS. (2020). *European values study 2017: Romania—Hungarian minority (EVS 2017 country data file)*. GESIS. <https://doi.org/10.4232/1.13562>
- EVS. (2022). *European values study 2017: Integrated dataset (EVS 2017)*. GESIS. <https://doi.org/10.4232/1.13897>
- F. Lassú Z., & Elekné Szarvas A. (2000). Jane Elliott nyomában—Az előítéletek csökkentése a tanárképzésben. *MAGYAR PEDAGÓGIA*, 100(2), 16.
- Galántai, J. (1992). *Trianon and the protection of minorities*. Social Science Monographs ; Atlantic Research and Publications ; Distributed by Columbia University Press.
- Garner, S. (2017). *Racisms: An introduction* (2nd edition). Sage Ltd.
- Giddens, A. (2005). *Szociológia* (2. kiad.). Osiris.
- H, B. (2022). *Interjú Érszalacs polgármesterével* [Személyes kommunikáció].
- Hodson, G., Davvido, J. F., & Gaertner, S. L. (2004). The aversive form of racism. In *The psychology of prejudice and discrimination* (Köt. 1, o. 119–136). Jean Lau Chin.
- Horváth, I. (2006a). Az etnikai kategóriák és a klasszifikáció változó logikái—Fogalmi rendszerezési kísérlet. *Erdélyi Társadalom*, 4(2), Article 2.
- Horváth, I. (2006b). *Kisebbségsszociológia: Alapfogalmak és kritikai perspektívák*. Kolozsvári Egyetemi Kiadó.
- Iancu, C. (2018). Evreii în România interbelică (1919–1940). In A. Filipovici & A. Gidó (Szerk.), *TRECUTUL PREZENT Evreii din România: Istorie, memorie, reprezentare* (o. 51–71). INSTITUTUL PENTRU STUDIEREA PROBLEMELOR MINORITĂȚILOR NAȚIONALE.
- INSHR. (2021). *Percepția relațiilor interetnice și Holocaustul din România*. INSHR.
- Institutul Național de Statistică. (2011). *Recensământul Populației și al Locuințelor 2011*. <https://www.recensamantromania.ro/rpl-2011/rezultate-2011/>
- Kiss I. M. (2013). Az antiszemitizmus definiálhatósága körüli kérdések, és a zsidósággal szembeni társadalmi távolságtartás a szegedi társadalomban. *Belvedere Meridionale*, 25(4), 45–62. <https://doi.org/10.14232/belv.2013.4.4>
- Kiss, T. (2017). Demográfiai és társadalmi makrofolyamatok. In N. Bárdi & G. Éger (Szerk.), *Magyarok Romániában, 1990-2015* (o. 129–152). L'Harmattan Kiadó.
- Kovacs, A. (1993). Jews and Hungarians: Group stereotypes among Hungarian university students. *East European Jewish Affairs*, 23(2), Article 2. <https://doi.org/10.1080/13501679308577751>

- Kozáry, A. (2013). *Gyűlöletbűncselekmények, bűnüldözés és bűnmegelőzés az Európai Unióban*. Nemzeti Közszerológati Egyetem.
- Ladancsik, T., & Maszlag, F. (2020). Vagyok, aki vagyok. Kisebbségi csoportok identifikációja. *Acta Medicinae et Sociologica*, 11(31), 102–120. <https://doi.org/10.19055/ams.2020.11/31/9>
- Lendák-Kabók, K. (2015). *A magyar nők sikerének útja a szerbiai felsőoktatásban*. 5(1), 38–54.
- Lentin, A., & Titley, G. (2011). *The Crises of Multiculturalism: Racism in a Neoliberal age*. Zed Books Ltd. <https://doi.org/10.5040/9781350223035>
- Malota E., & Gyulavári T. (2015). *Őszinte pesszimisták? – A magyar kultúraszemélyiség a külföldiek percepciója szerint. Marketing hálózaton innen és túl: Az egyesület a marketing oktatásért és kutatásért XXI. Országos konferenciájának tanulmánykötete.*, 587–594.
- McCagg, W. O. (1992). *A history of Habsburg Jews: 1670-1918*. Indiana Univ. Press.
- Mpofu, S. (2022). Marginal Societies Online: A Critical Appreciation of Genocide and its Politics in Cyberspace. In K. Mlotshwa & M. Ndlovu (Szerk.), *The Idea of Matabeleland in Digital Spaces: Genealogies, Discourses, and Epistemic Struggles* (o. 3–15). Lexington books.
- N. Rózsa E. (2018). A kisebbség fogalma a Közel-Keleten. Egy esettanulmány: A kurdok. *REGIO*, 26(1), 4. <https://doi.org/10.17355/rkkpt.v26i1.200>
- Omi, M., & Winant, H. (2014). *Racial Formation in the United States*. Routledge.
- Osváth G. (2003). *Ország -és népnevek problémái a kultúraközi kommunikációban*. 12, 55–69.
- Papp Z. A. (2010). *A romániai roma-magyar kötődésű népesség az 1992. És 2002. Évi népszámlálási adatok tükrében*.
- Parry, K. D., Clarkson, B. G., Kavanagh, E. J., Sawiuk, R., & Grubb, L. (2022). Ticking the right boxes: A critical examination of the perceptions and attitudes towards the black, Asian and minority ethnic (BAME) acronym in the UK. *International Review for the Sociology of Sport*, 101269022211328. <https://doi.org/10.1177/10126902221132802>
- Pásztor, G. (2017). Comunități compacte de romi din marile orașe. In I. Horváth (Szerk.), *Raport de cercetare – SocioRoMap. O cartografiere a comunităților de romi din România* (o. 191–215). Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale.

- Pásztor R. (2015). Kettős identitás—Kettős kisebbség—Roma etnikum. *Metszetek*.
<https://doi.org/10.18392/metsz/2015/1/9>
- Péter L. (2009). *TP. Elmélet és empiria öt globális társadalmi probléma kapcsán*. Kolozsvári Egyetemi Kiadó – Presa Universitară Clujeană.
- Rothkirchen, L. (1979). *Deep-rooted Yet Alien: Some Aspects of the History of the Jews in Subcarpathian Ruthenia*. Carpatho-Rusyn Research Center.
- Rotman, L. (2018). Viața evreiască în perioada postcomunistă. In A. Filipovici & A. Gidó (Szerk.), *TRECUTUL PREZENT Evreii din România: Istorie, memorie, reprezentare* (o. 176–198).
- Russel, J., Bruce-Mitford, M., Poulton, H., & Stearman, K. (Szerk.). (1993). *Etnikumok enciklopédiája*. Kossuth Könyvkiadó.
- Statista. (2022). *Total population of South Africa by population groups*.
- Szabó, T. Z. (2018). Evreii din Transilvania de Nord și drama Holocaustului (1940-1944). In A. Filipovici & A. Gidó (Szerk.), *TRECUTUL PREZENT Evreii din România: Istorie, memorie, reprezentare* (o. 82–110). INSTITUTUL PENTRU STUDIAREA PROBLEMELOR MINORITĂȚILOR NAȚIONALE.
- Szerző. (2022). XY publikáció . *Xy tanulmánykötet*, 7, pp. 213-234.
- Tajfel, H. (1980). Az előítélet gyökerei, néhány megismeréssel kapcsolatos tényező. In G. Csepeli (Szerk.), *Előítéletek és csoportközi viszonyok* (o. 40–60). KJK.
- Tajfel, H. (1981). *Human groups and social categories: Studies in social psychology*. Cambridge University Press.
- Tajfel, H., & Turner, J. (1979). An Integrative Theory of Intergroup Conflict. In W. G. Austin & S. Worchel (Szerk.), *The Social Psychology of Intergroup Relations* (o. 33–47). Brooks/Cole Pub. Co.
- Veres V. (2017). *A NEMZETI IDENTITÁS ÉRZELMI MEGÉLÉSE A TÁRSADALMI, SZOCIALIZÁCIÓS HÁTTÉR KONTEXTUSÁBAN, A KOLOZSVÁRI MAGYAR EGYETEMI HALLGATÓK KÖRÉBEN*. Változó kisebbség. Kárpát-medencei magyar fiatalok, 391–410.
- Weber, M., Roth, G., & Wittich, C. (1978). *Economy and society: An outline of interpretive sociology*. University of California Press.
- Zonda, T. (1998). *Korunk betegsége, a depresszió*. 7(2), 239–247.

7. Ábrák jegyzéke

1. ábra. A minta nemek szerinti megoszlása (N=103)	15
2. ábra. A minta megoszlása korcsoportok szerint (N=103).....	16
3. ábra. Alapszakos hallgatók megoszlása szakirányok szerint (N=88).....	16
4. ábra. Mesterszakos hallgatók megoszlása szakirányok szerint (N=15).....	17
5. ábra. A minta megoszlása állandó lakhely alapján (N=103)	17
6. ábra. A minta megoszlása településtípus szerint (N=103)	18
7. ábra. A minta megoszlása családi állapot szerint (N=103)	18
9. ábra. A minta megoszlása felekezeti hovatartozás szerint (N=103).....	20
9. ábra. A minta vallásosság szerinti megoszlása (N=103).....	20
10. ábra. Kulturális értékek fontossága (N=103).....	21
11. ábra. Földrajzi- társadalmi egységekhez való kötődés (N=103).....	22
12. ábra. Romákkal szembeni társadalmi távolságtartás (N=103)	23
13. ábra. Zsidókkal szembeni társadalmi távolságtartás (N=103)	24
14. ábra. Fekete bőrszínűekkel szembeni társadalmi távolságtartás (N=103)	24
15. ábra. A településtípus hatása a romák közeli családtagként való elfogadására (N=103).....	26

8. Táblázatok jegyzéke

1. táblázat. A 2,50-es küszöb feletti átlaggal rendelkező etnonimák rangsorolása (N=103)	27
2. táblázat. A 2,50-es küszöb alatt elhelyezkedő etnonimák (N=103)	28
3. táblázat. Etnonimák faktorok szerinti csoportosítása 1 (N=103)	28
4. táblázat. Etnonimák faktorok szerinti csoportosítása 2 (N=103)	29
5. táblázat. A nem hatása néhány etnonima értékelésére (N=103)	30
6. táblázat. A nem hatása az offenzív csoporton kívüli faktor értékelésére (N=103)	30
7. táblázat. Társadalmi csoportok értékelése a boldog/boldogtalan jelzőpár szerint (N=103)	30
8. táblázat. Társadalmi csoportok értékelése a szegény/gazdag jelzőpár szerint (N=103)	31
9. Táblázat. Társadalmi csoportok értékelése a tisztességes/tisztességtelen jelzőpár szerint (N=103)	31
10. táblázat. Társadalmi csoportok értékelése a dolgoz/dologtalan jelzőpár szerint (N=103)	31
11. táblázat. Társadalmi csoportok értékelése az ápolat/ápolatlan jelzőpár szerint (N=103)	32
12. táblázat. Társadalmi csoportok értékelése a művelt/műveletlen jelzőpár szerint (N=103)	32
13. táblázat. Az egyes társadalmi csoportok értékelésének összegzett átlaga (N=103)	32
14. táblázat. A Romániához való kötődés hatása a románok jelzőpárok általi besorolására (N=103)	34

9. Melléklet: kérdőív

A kérdőívet a LimeSurvey rendszerből exportáltam PDF formátumban, ezért kezdődik új oldalon

Interetnikai kapcsolatok vizsgálata a Partiumi Keresztény Egyetem hallgatói körében

28 kérdés található ebben a kérdőívben.

Általános adatok

[k1]Mi az Ön neme? *

❗ Kérem, válasszon egyet az alábbiak közül

Kérem, csak **egy**et válasszon az alábbiak közül:

- ☐ Férfi
- ☐ Nő

[k2]Hány éves Ön? *

❗ Csak számok írhatóak ebbe a mezőbe.

❗ A válasznak 18 és 99 közé kell esnie.

Kérem, ide írja a választ:

Kérem, hogy életkorát betöltött években adja meg!

[k3]Melyik országban rendelkezik állandó lakhellyel? *

❗ Kérem, válasszon egyet az alábbiak közül

Kérem, csak **egy**et válasszon az alábbiak közül:

- ☐ Románia
- ☐ Magyarország
- ☐ Egyéb

[k4]Nagyváradon rendelkezik állandó lakhellyel? *

Kérem, csak **egy**et válasszon az alábbiak közül:

- ☐ Igen
- ☐ Nem

[k5]Melyik országban van a jelenlegi tartózkodási helye? *

❗ Kérem, válasszon egyet az alábbiak közül

Kérem, csak **egy**et válasszon az alábbiak közül:

- ☐ Románia
- ☐ Magyarország
- ☐ Egyéb

[k6]Milyen településen lakik? Gondoljon a jelenlegi tartózkodási helyére! *

❗ Kérem, válasszon egyet az alábbiak közül

Kérem, csak **egy**et válasszon az alábbiak közül:

- ☐ Főváros
- ☐ Megyeszékhely
- ☐ Egyéb város
- ☐ Falu, község

[k7]Milyen képzési formában tanul? *

❗ Kérem, válasszon egyet az alábbiak közül

Kérem, csak **egy**et válasszon az alábbiak közül:

- ☐ PKE alapképzés
- ☐ PKE mesterképzés

Ha Ön két vagy több szakra jár, akkor válasszon ki egy szakot, de a kérdőívet csak egyszer töltsse ki.

[k8]Milyen szakon tanul? *

❗ Kérem, válasszon egyet az alábbiak közül

Kérem, csak **egy**et válasszon az alábbiak közül:

- ☐ Képzőművészet (Reklámgrafika)
- ☐ Menedzsment
- ☐ Turisztika
- ☐ Bank és pénzügy
- ☐ Zene
- ☐ Angol
- ☐ Német
- ☐ Szociológia
- ☐ Szociális munka
- ☐ Magyar
- ☐ Magyar-angol
- ☐ Angol-német
- ☐ Tanítóképző
- ☐ Magánének

[k9]Milyen szakon tanul? *

❗ Kérem, válasszon egyet az alábbiak közül

Kérem, csak **egy**et válasszon az alábbiak közül:

- ☐ Többnyelvűség és multikulturalitás
- ☐ Európai szociálpolitikák
- ☐ Vállalkozások fejlesztésének menedzsmentje
- ☐ Idegenforgalmi gazdálkodás
- ☐ Zeneművészet az audiovizuális kultúrában
- ☐ Vizuális kommunikáció
- ☐ Fordító és tolmács

[k10]Mi a családi állapota? *

❗ Kérem, válasszon egyet az alábbiak közül

Kérem, csak **egy**et válasszon az alábbiak közül:

- ☐ Nőtlen, hajadon
- ☐ Élettársi kapcsolatban
- ☐ Házas
- ☐ Özvegy
- ☐ Elvált

[k11]Van gyereke? Ha igen, hány? *

❗ Kérem, válasszon egyet az alábbiak közül

Kérem, csak **egy**et válasszon az alábbiak közül:

- ☐ Nincs gyerekem
- ☐ Egy gyerek
- ☐ Két gyerek
- ☐ Három gyerek
- ☐ Négy vagy több gyerek

Személyes identitás

[k12]Mi az Ön felekezeti hovatartozása? *

Kérem, csak **egy**et válasszon az alábbiak közül:

- ☐ Római katolikus
- ☐ Református
- ☐ Evangélikus / lutheránus
- ☐ Görög katolikus
- ☐ Görögkeleti, ortodox
- ☐ Izraelita
- ☐ Baptista
- ☐ Adventista
- ☐ Unitárius
- ☐ Jehova tanúi
- ☐ Pünkösdisták
- ☐ Hit Gyülekezete
- ☐ Nem tartozom egyik felekezethez sem
- ☐ Egyéb

[k13]Az alábbi kijelentések közül melyik jellemző leginkább Önre? *

Kérem, csak **egy**et válasszon az alábbiak közül:

- ☐ Vallásos vagyok, egyházam tanításait követem
- ☐ Vallásos vagyok a magam módján
- ☐ Nem tudom eldönteni, hog vallásos vagyok-e vagy sem
- ☐ Nem vagyok vallásos
- ☐ Határozottan nem vagyok vallásos, más a meggyőződése

[k14]Milyen etnikumhoz tartozik? *

Kérem, csak **egy**et válasszon az alábbiak közül:

- ☐ Magyar
- ☐ Román
- ☐ Roma
- ☐ Német

☐ Egyéb

Ha Ön nem csak egy etnikai csoporthoz tartozónak érzi magát, akkor kérjük, válaszoljon a következő kérdésre is.

[k15]

Az előbbi kérdésnél megválaszolta, hogy milyen etnikumhoz tartozik. Hogy érzi, a megjelölthöz képest tartozik más etnikai csoporthoz is?

*

Kérem, válassza ki az **összes** ideillőt:

- ☐ Nem
- ☐ Igen, roma
- ☐ Igen, magyar
- ☐ Igen, román
- ☐ Igen, német

☐ Egyéb:

Az előző kérdésnél megjelölt etnikai csoporthoz ne jelölje meg újra!

[k16]Mi az Ön anyanyelve? *

Kérem, csak **egy**et válasszon az alábbiak közül:

- ☐ Magyar
- ☐ Román
- ☐ Roma
- ☐ Német

☐ Egyéb

[k17]Milyen nyelven végezte Ön az óvodát/általános iskolát/középiskolát? *

Kérem, az összes felsorolt elemnél jelölje be a megfelelő választ:

	Magyar	Román	Német	Egyéb
Óvoda	☐	☐	☐	☐
Általános iskola	☐	☐	☐	☐
Középiskola	☐	☐	☐	☐

[k18]Mennyire fontosak Ön számára a következők? *

Kérem, az összes felsorolt elemnél jelölje be a megfelelő választ:

	1	2	3	4	5
Barátok, ismerősök	☐	☐	☐	☐	☐
Család	☐	☐	☐	☐	☐
Tanulmányok	☐	☐	☐	☐	☐
Munka	☐	☐	☐	☐	☐
Vallás, hitbeli meggyőződés	☐	☐	☐	☐	☐
Politika	☐	☐	☐	☐	☐

1-Egyáltalán nem fontos, 2-Inkább nem fontos 3-Fontos is meg nem is, 4-Inkább fontos 5-Teljes mértékben fontos

[k19]Mennyire kötődik a következőkhöz? *

Kérem, az összes felsorolt elemnél jelölje be a megfelelő választ:

	1	2	3	4	5
Állandó lakhelyem települése	☐	☐	☐	☐	☐
Nagyvárad	☐	☐	☐	☐	☐
Partium	☐	☐	☐	☐	☐
Erdély	☐	☐	☐	☐	☐
Románia	☐	☐	☐	☐	☐
Magyarország	☐	☐	☐	☐	☐
Európa	☐	☐	☐	☐	☐
Az egész emberiség	☐	☐	☐	☐	☐

1- Egyáltalán nem, 2-Inkább nem, 3- Igen is meg nem is, 4-Inkább igen, 5- Teljes mértékben

Ha Ön Nagyváradon rendelkezik állandó lakhellyel, akkor az "Állandó lakhelyem települése" és "Nagyvárad" alkérdéseket azonos pontszámmal jelölje!

Interetnikai kapcsolatok

A kettős állampolgársággal rendelkező személyek arra az országra gondoljanak, ahol élnek.

[k20]Elfogadna-e fekete bőrszínű személyt? *

Kérem, az összes felsorolt elemnél jelölje be a megfelelő választ:

	Igen	Nem
Turistaként az Ön országában	☐	☐
Honfitársaként, az országa állampolgáraként	☐	☐
Szomszédjaként	☐	☐
Munkatársaként, egyetemi csoporttársaként	☐	☐
Közei barátjaként	☐	☐
Közei családtagjaként	☐	☐

[k21]Elfogadna-e roma nemzetiségű személyt? *

Kérem, az összes felsorolt elemnél jelölje be a megfelelő választ:

	Igen	Nem
Turistaként az Ön országában	☐	☐
Honfitársaként, az országa állampolgáraként	☐	☐
Szomszédjaként	☐	☐
Munkatársaként, egyetemi csoporttársaként	☐	☐
Közei barátjaként	☐	☐
Közei családtagjaként	☐	☐

[k22]Elfogadna-e zsidó nemzetiségű személyt? *

Kérem, az összes felsorolt elemnél jelölje be a megfelelő választ:

	Igen	Nem
Turistaként az Ön országában	☐	☐
Honfitársaként, az országa állampolgáraként	☐	☐
Szomszédjaként	☐	☐
Munkatársaként, egyetemi csoporttársaként	☐	☐
Közei barátjaként	☐	☐
Közei családtagjaként	☐	☐

[k23]Ön mennyire érzi sértőnek az alábbi kategóriákat? *

Kérem, az összes felsorolt elemnél jelölje be a megfelelő választ:

	1	2	3	4	5
Kisebbség	☐	☐	☐	☐	☐
Mások	☐	☐	☐	☐	☐
Ezek	☐	☐	☐	☐	☐
Cigány	☐	☐	☐	☐	☐
Cigó	☐	☐	☐	☐	☐
Roma	☐	☐	☐	☐	☐
Fekete	☐	☐	☐	☐	☐
Feka	☐	☐	☐	☐	☐
Néger	☐	☐	☐	☐	☐
Nigger	☐	☐	☐	☐	☐
Zsidó	☐	☐	☐	☐	☐
Izraelita	☐	☐	☐	☐	☐
Zsidány	☐	☐	☐	☐	☐
Oláh	☐	☐	☐	☐	☐
Bozgor	☐	☐	☐	☐	☐

1- Egyáltalán nem, 2- Inkább nem, 3- Igen is meg nem is, 4- Inkább igen.

5- Teljes mértékben

[k24]Most gondoljon a fekete bőrszínű személyekre. Ön szerint milyenek? *

Kérem, az összes felsorolt elemnél jelölje be a megfelelő választ:

	1	2	3	4	5	
Szegények	☐	☐	☐	☐	☐	Gazdagok
Boldogtalanok	☐	☐	☐	☐	☐	Boldogok
Tisztességtelenek	☐	☐	☐	☐	☐	Tisztességesek
Dologtalanok	☐	☐	☐	☐	☐	Dolgosak
Ápolatlanok	☐	☐	☐	☐	☐	Ápoltak
Műveletlenek	☐	☐	☐	☐	☐	Műveltek

Ha az 1-es opciót választja, teljesen egyetért a táblázat bal oldalán lévő jelzővel, ha az 5-öst választja, akkor teljesen egyetért a táblázat jobb oldalán lévő jelzővel.

[k25]Most gondoljon a roma nemzetiségű személyekre. Ön szerint milyenek? *

Kérem, az összes felsorolt elemnél jelölje be a megfelelő választ:

	1	2	3	4	5	
Szegények	☐	☐	☐	☐	☐	Gazdagok
Boldogtalanok	☐	☐	☐	☐	☐	Boldogok
Tisztességtelenek	☐	☐	☐	☐	☐	Tisztességesek
Dologtalanok	☐	☐	☐	☐	☐	Dolgosak
Ápolatlanok	☐	☐	☐	☐	☐	Ápoltak
Műveletlenek	☐	☐	☐	☐	☐	Műveltek

Ha az 1-es opciót választja, teljesen egyetért a táblázat bal oldalán lévő jelzővel, ha az 5-öst választja teljesen egyetért a táblázat jobb oldalán lévő jelzővel.

[k26]Most gondoljon a zsidó nemzetiségű személyekre. Ön szerint milyenek? *

Kérem, az összes felsorolt elemnél jelölje be a megfelelő választ:

	1	2	3	4	5	
Szegények	☐	☐	☐	☐	☐	Gazdagok
Boldogtalanok	☐	☐	☐	☐	☐	Boldogok
Tisztességtelenek	☐	☐	☐	☐	☐	Tisztességesek
Dologtalanok	☐	☐	☐	☐	☐	Dolgosak
Ápolatlanok	☐	☐	☐	☐	☐	Ápoltak
Műveletlenek	☐	☐	☐	☐	☐	Műveltek

Ha az 1-es opciót jelölte meg, akkor teljesen egyetért a táblázat bal oldalán lévő jelzővel, ha az 5-öst jelölte meg, akkor teljesen egyetért a táblázat jobb oldalán lévő jelzővel.

[k27]Most gondoljon a román nemzetiségű személyekre. Ön szerint milyenek? *

Kérem, az összes felsorolt elemnél jelölje be a megfelelő választ:

	1	2	3	4	5	
Szegények	☐	☐	☐	☐	☐	Gazdagok
Boldogtalanok	☐	☐	☐	☐	☐	Boldogok
Tisztességtelenek	☐	☐	☐	☐	☐	Tisztességesek
Dologtalanok	☐	☐	☐	☐	☐	Dolgosak
Ápolatlanok	☐	☐	☐	☐	☐	Ápoltak
Műveletlenek	☐	☐	☐	☐	☐	Műveltek

Ha az 1-es opciót választja, akkor teljes mértékben egyetért a táblázat bal oldalán lévő jelzővel, ha az 5-öst választja, akkor teljes mértékben egyetért a táblázat jobb oldalán lévő jelzővel.

[k28]Most gondoljon a magyar nemzetiségű személyekre. Ön szerint milyenek? *

Kérem, az összes felsorolt elemnél jelölje be a megfelelő választ:

	1	2	3	4	5	
Szegények	☐	☐	☐	☐	☐	Gazdagok
Boldogtalanok	☐	☐	☐	☐	☐	Boldogok
Tisztességtelenek	☐	☐	☐	☐	☐	Tisztességesek
Dologtalanok	☐	☐	☐	☐	☐	Dolgosak
Ápolatlanok	☐	☐	☐	☐	☐	Ápoltak
Műveletlenek	☐	☐	☐	☐	☐	Műveltek

Ha az 1-es opciót választja, akkor teljes mértékben egyetért a táblázat jobb oldalán lévő jelzővel, ha a viszont az 5-öst választja, akkor teljes mértékben egyetért a táblázat jobb oldalán lévő jelzővel.

01.03.2023 – 10:00

Kérdőív elküldése.

Köszönjük, hogy kitöltötte a kérdőívet.